

Hallituksen esitys eduskunnalle Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdyn sopimuksen. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi ampuma-aselakia.

Esitykseen sisältyy ehdotus voimaansaattamislaki, jossa säädettäisiin sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisen lisäksi sopimuksen toimeenpanosta Suomessa.

Sopimuksen tarkoituksena on tehostaa maiden välistä poliisiyhteistyötä ja siten edelleen parantaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä sekä rikosten ehkäisemistä, paljastamista ja tutkintaa maiden välisellä raja-alueella. Sopimusta sovellettaisiin Suomessa Enontekiön, Kolarin, Muonion, Pellon, Tornion ja Ylitornion kuntien alueilla. Ruotsissa sopimusta sovellettaisiin Haaparannan, Kiirunan, Pajalan ja Ylitornion kuntien alueilla.

Sopimus sisältää määräykset pyynnöstä ja ilman pyyntöä toteutettavista kiireellisistä toimenpiteistä. Kummassakin tilanteessa toisen valtion viranomaisen voi ylittää rajan ja ryhtyä toimiin vain, jos kyse on sellaisen vakavan rikoksen torjumiseksi, johon liittyy ihmisen henkeä, terveyttä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava tai välittömästi uhkaava vaara.

Ehdotuksen mukaan ampuma-aselakiin tehtäisiin lisäksi sopimuksen mukaisen yhteistyön edellyttämät muutokset.

Sopimuksen osapuolet ilmoittavat toisilleen, kun sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansalliset toimenpiteet on toteutettu. Sopimus tulee voimaan toiseksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun jälkimmäinen ilmoitus on vastaanotettu. Sopimuksen voimaansaattamislaki ja laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta ovat tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kun sopimus tulee voimaan.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.1.1 Schengenin säännöstö	3
1.1.2 Prümin sopimus	4
1.1.3 Prüm-päätös	4
1.1.4 Atlas-yhteistyö	5
1.1.5 Muu kansainvälinen apu	5
1.2 Valmistelu	6
1.2.1 Poliisiyhteistyösopimuksen valmistelu	6
1.2.2 Kansallinen valmistelu	6
1.2.3 Sopimuksen voimaansaattamisen valmistelu Ruotsissa	7
2 Sopimuksen tavoitteet	7
3 Keskeiset ehdotukset	8
4 Esityksen vaikutukset	8
4.1 Viranomaisten toimintaan kohdistuvat vaikutukset	8
4.2 Vaikutukset kansalaisiin	9
4.3 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset	9
4.4 Taloudelliset vaikutukset	10
5 Lausuntopalaute	11
6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön	13
7 Lakiehdotusten säännöskohtaiset perustelut	23
7.1 Laki Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja- alueen poliisiyhteistyöstä tehdystä sopimuksesta	23
7.2 Ampuma-aselaki	27
8 Voimaantulo	27
9 Toimeenpano ja seuranta	28
10 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys	28
10.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	28
10.2 Käsittelyjärjestys	28
LAKIEHDOTUKSET	32
1. Laki Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja- alueen poliisiyhteistyöstä tehdystä sopimuksesta	32
2. Laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta	35
SOPIMUSTEKSTI	37
LIITE	43
RINNAKKAISTEKSTI	43
2. Laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta	43

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Poliisiviranomaiset ovat tehneet Pohjoismaissa jo vuosikymmeniä käytännönläheistä rikostorjuntayhteistyötä. Suomen ja Ruotsin rajaseutu on luonteeltaan poikkeuksellista valtioiden raja-alueita, jonka yhdyskuntarakenne ei noudata valtioiden rajoja (Tornio-Haaparanta-alue) ja jossa rajat ylittävä kanssakäyminen ja yhteistoiminta on eri elämäntilanteilla tiivistä.

Suomella ei ole poliisiyhteistyötä koskevaa kahdenvälistä valtiosopimusta Ruotsin tai Norjan kanssa. Suomen ja Ruotsin poliisit voivat jo nykyisin ylittää valtioiden välisen rajan ja hoitaa poliisitehtäviä monenvälisten valtiosopimusten ja EU:n säädösten nojalla.

1.1.1 Schengenin säännöstö

Benelux-taloussiiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välinen sopimus tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla (jäljempänä Schengenin sopimus), sen soveltamisesta tehty yleissopimus (jäljempänä *Schengenin yleissopimus*) muodostavat yhdessä Schengenin säännöstön, joka sisällyttiin EU:n kehykseen vuonna 1999 ja josta on tullut osa EU:n lainsäädäntöä. Schengenin säännöstön tarkoituksena on helpottaa henkilöiden vapaata liikkumista Schengen-alueella. Säännöstö sisältää myös poliisiyhteistyötä koskevia määräyksiä. Suomi aloitti säännöstön soveltamisen 25.3.2001 (SopS 23/2001).

Schengenin yleissopimuksen 41 artikla mahdollistaa takaa-ajon jatkamisen toisen valtion maan yli. Tällöin kyse on tilanteista, joissa toisen sopimuspuolen toimivaltaisille viranomaisille ei ole voitu ennakolta ilmoittaa sen alueelle tulemisesta asian erityisen kiireellisyys vuoksi tai joissa kyseisen valtion viranomaiset eivät ole voineet olla ajoissa paikalla takaa-ajon jatkamiseksi. Artiklan mukaan sopimusvaltion tulee antaa selitys siitä, mitä artiklan määräyksiä se soveltaa alueellaan. Suomen selityksen mukaan Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Ruotsin välisillä maarajoilla 41 artiklan mukaista takaa-ajoa suorittavilla virkamiehillä on kiinniottaoikeus. Takaa-ajo on voimassa ilman aluetta tai aikaa koskevia rajoituksia ja oikeus takaa-ajoon koskee rikoksia, joiden johdosta rikoksentehtyjä voidaan luovuttaa (SopS 23/2001).

Poliisilain (872/2011) 2 luvun 22 §:n mukaan Schengenin yleissopimuksen 41 artiklassa tarkoitettulla Schengenin säännöstöä soveltavan valtion toimivaltaisella virkamiehellä on oikeus maansa alueella veroksesta tai pakenevasta tavatun rikoksentehtyjän takaa-ajoon Suomen alueella samoin kuin kiinniottoon ja turvallisuustarkastukseen Suomen alueella siten kuin Suomea velvoittavassa Schengenin säännöstössä määrätään.

Schengenin yleissopimuksen 40 artikla sisältää määräyksiä tarkkailun jatkamisesta toisen jäsenvaltion alueella, jos viimeksi mainittu on antanut ennalta esitetyn ja perustellun apupyynnön perusteella luvan rajojen yli tapahtuvaan tarkkailuun. Tarkkailu on sallittu vain jonkin artiklassa erikseen mainitun rangaistavan teon perusteella. Artikla sisältää myös kiiretilanteita koskevia määräyksiä.

Poliisilain 5 luvun 27 §:n mukaan yleissopimuksen 41 artiklassa tarkoitettulla Schengenin säännöstöä soveltavan valtion toimivaltaisella virkamiehellä on oikeus jatkaa maansa alueella alkanutta, rikoksen selvittämiseksi tapahtuvaa henkilön tarkkailua tai teknistä tarkkailua

Suomen alueella siten kuin Suomea velvoittavassa Schengenin säännöstössä määrätään. Edellytyksenä on lisäksi, että suomalainen poliisimies tai toimivaltansa rajoissa suomalainen rajavartiolaitos tai tullimies ei voi välittömästi jatkaa tarkkailua tai teknistä tarkkailua Suomen alueella.

1.1.2 Prümin sopimus

Suomi on liittynyt Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehtyyn sopimukseen (SopS 53 ja 54/2007, jäljempänä *Prümin sopimus*). Sopimuksen tarkoituksena on tehostaa sopimuspuolten viranomaisten rajat ylittävää yhteistyötä erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi. Sopimus sisältää DNA-, sormenjälki- ja ajoneuvorekisteritietojen vaihtamista, rajat ylittävää operatiivista yhteistyötä sekä terrorismin ja laittoman muuttoliikkeen torjumista koskevia määräyksiä.

Prümin sopimuksen 25 artikla koskee toimenpiteitä välittömän vaaran uhatessa. Sopimuksen mukaan sopimuspuolen virkamiehet voivat kiireellisessä tilanteessa ilman toisen sopimuspuolen ennakkosuostumusta ylittää yhteisen rajan suorittaakseen toisen sopimuspuolen rajan läheisyydessä isäntävaltion kansallisen lainsäädännön mukaisia väliaikaisia toimenpiteitä, joita tarvitaan torjumaan välitön vaara hengelle tai terveydelle. Tilannetta on pidettävä kiireellisenä, jos vaara saattaisi toteutua odotettaessa isäntävaltion virkamiesten toimenpiteitä ja johtovastuun ottamista. Rajan ylittävien virkamiesten tulee viipymättä tehdä ilmoitus asiasta isäntävaltiolle.

Välittömässä vaaratilanteessa toimivalla toisen valtion virkamiehellä on samanlaiset valtuudet kuin samanlaisessa tilanteessa toimivalla suomalaisella poliisimiehellä poliisilain mukaan. Ruotsi ei ole Prümin sopimuksen osapuoli. Näin ollen 25 artiklan mukainen toiminta Suomen ja Ruotsin välisellä raja-alueella edellyttää, että asiasta sovitaan kahdenvälisellä sopimuksella.

1.1.3 Prüm-päätös

Suurin osa Prümin sopimuksen määräyksistä sisällytettiin Euroopan unionin neuvoston päätökseen rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajat ylittävän rikollisuuden torjumisesta, (2008/615/YOS, jäljempänä *Prüm-päätös*). Päätös velvoittaa kaikkia EU:n jäsenvaltioita.

Prüm-päätös ei sisällä edellä kuvatun Prümin sopimuksen 25 artiklan mukaista säännöstä, joten se ei luo oikeusperustaa tällaiselle toiminnalle Suomen ja Ruotsin välisellä rajalla.

Sen sijaan Suomi ja Ruotsi voivat järjestää Prüm-päätöksen 17 artiklan nojalla yhteisiä operaatioita yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten torjumiseksi sekä muita yhteisiä operaatioita, joissa niiden nimeämät virkamiehet osallistuvat toisen valtion alueella tapahtuviin operaatioihin. He voivat käyttää toimivaltuuksiaan ainoastaan isäntävaltion virkamiesten johdolla ja pääsääntöisesti heidän läsnä ollessaan. Prüm-päätöksessä ei ole säännöstä kiiretilanteesta. Käytännön yksityiskohdista tulee tehdä täytäntöönpanosopimus toimivaltaisten viranomaisten välillä.

Suomen ja Ruotsin toimivaltaiset viranomaiset voivat myös Prüm-päätöksen 18 artiklan mukaan avustaa toisiaan kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti joukkotapahtumissa ja vastaavissa suurtapahtumissa, katastrofeissa sekä vakavissa onnettomuuksissa. Viranomaiset

pyrkivät estämään rikokset ja ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta siten, että ne ilmoittavat toisilleen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tilanteista, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia ja vaihtavat niihin liittyviä olennaisia tietoja. Ne myös suorittavat ja sovittavat yhteen alueellaan tarvittavat poliisitoimenpiteet tilanteissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia sekä lähettävät mahdollisuuksien mukaan virkamiehiä, asiantuntijoita ja neuvonantajia sekä toimittavat varusteita sen jäsenvaltion pyynnöstä, jonka alueella tilanne on syntynyt. Artiklan nojalla viranomaiset eivät voi avustaa toisiaan muissa kuin artiklassa mainituissa tilanteissa.

Prüm-päätöksen 35 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat päätöksen voimaantulon jälkeen tehdä tai saattaa voimaan rajatylittävää yhteistyötä koskevia kahden- tai monenvälisiä sopimuksia tai järjestelyjä, mikäli tällaisten sopimusten tai järjestelyjen avulla voidaan syventää tai laajentaa päätöksen tavoitteita.

1.1.4 Atlas-yhteistyö

Atlas-yhteistyöllä tarkoitetaan neuvoston päätöksellä 2008/617/YOS yhteistyön parantamisesta kriisitilanteissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden erityistoimintayksiköiden välillä (jäljempänä *ATLAS-päätös*) säädettyä yhteistyötä. Päätöksen nojalla Suomen ja Ruotsin erityistoimintayksiköt voivat antaa apua ja toimia toistensa valtion alueella tapauksissa, joissa toinen on esittänyt tätä koskevan pyynnön ja toinen on suostunut pyyntöön kriisitilanteen hoitamiseksi. Apuna voidaan valtioiden niin sopiessa toimittaa tarvikkeita ja asiantuntemusta tai valtiot voivat toteuttaa apua pyytäneen valtion alueella yhteisiä ja tarvittaessa aseellisia operaatioita. Apua antavan valtion erityistoimintayksikön virkamiehet oikeutetaan toimimaan tukitehtävissä pyynnön esittäneen valtion alueella. He toimivat pyynnön esittäneen valtion vastuulla, määräysvallassa ja johdossa sekä pyynnön esittäneen valtion lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi he toimivat oman kansallisen lainsäädäntönsä mukaisten toimivaltuuksien rajoissa. Suomessa Atlas-yhteistyöstä vastaa poliisin erityistoimintayksikkö (ns. Karhu-ryhmä).

Prüm- ja Atlas-yhteistyötä koskevat täytäntöönpanosäännökset on sisällytetty poliisilain 9 lukuun, jossa säädetään muun muassa yhteistyötä koskevasta päätöksenteosta sekä yhteistyöhön osallistuvien virkamiesten toimivaltuuksista, siviili- ja rikosoikeudellisesta vastuusta ja oikeudellisesta asemasta.

1.1.5 Muu kansainvälinen apu

Poliisin toimialan kansainvälisen avun antamisesta tai vastaanottamisesta muissa kuin Prüm- ja Atlas-yhteistyön tilanteissa säädetään poliisilain 9 luvun 9 b §:ssä. Pykälän mukaan, jollei muusta laista, Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu, sisäministeriö voi vieraan valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön pyynnöstä päättää poliisin toimialaan kuuluvasta avun antamisesta sille. Sisäministeriö voi vastaavasti pyytää poliisin toimialaan kuuluvaa apua niiltä. Poliisin toimialaan kuuluvaa apua voidaan antaa tai pyytää, jos siinä on kyse yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä, rikosten torjumisesta, terrorismin uhan torjumisesta tai ihmisen henkeen taikka terveyteen kohdistuvan välittömän vaaran torjumisesta taikka jos avun antaminen tai pyytäminen on Suomen, apua pyytävän valtion tai Euroopan unionin sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvan uhan vuoksi perusteltua.

Pykälä mahdollistaa esimerkiksi ruotsalaisen tai norjalaisen poliisimiehen tulon Suomen alueelle suorittamaan poliisitehtävää. Käsitellessään hallituksen esitystä sisäministeriön hallinnonalan kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 107/2016 vp) hallintovaliokunta totesi, että poliisilain 9 luvun 9 b §:ssä edellytetään sisäministeriön päätöstä, eikä se siksi sovellu esimerkiksi tilanteeseen, jossa on

käsillä välitön hengenvaara. Hallintovaliokunta piti tärkeänä, että myös näihin tilanteisiin löydetään toimiva ratkaisu mahdollisimman pian (HaVM 9/2017 vp).

1.2 Valmistelu

1.2.1 Poliisiyhteistyösopimuksen valmistelu

Suomi ja Ruotsi halusivat edelleen tehostaa poliisiyhteistyötä, ja ne aloittivat vuonna 2013 neuvottelut Prüm-päätöksen 35 artiklan 2 kohdan mukaiseksi sopimukseksi, jolla tiivistettäisiin poliisiyhteistyötä raja-alueella. Aluksi neuvottelut tähtäsivät poliisien yhteispartiointiin maiden välillä. Ruotsi halusi vielä selvittää, edellyttäisikö yhteispartiointi erillistä valtiosopimusta. Ruotsin hallitus valtuutti 20.7.2017 Ruotsin poliisin selvittämään tarpeet yhteistyömahdollisuuksien lisäämiseksi ja mahdolliset edellytykset syvenevälle yhteistyölle raja-alueilla sekä Suomen että Norjan kanssa.

Suomen sisäministeriö ja Ruotsin oikeusministeriö valmistelivat poliisiyhteistyösopimusta usean vuoden ajan. Maiden sisäministerit keskustelivat myös asiasta säännöllisesti. Suomen ja Ruotsin välillä toteutettiin vuosina 2014 - 2016 laaja koulutus yhteispartioinnin toteuttamiseksi maiden välisellä pohjoisella raja-alueella. Neuvottelujen edetessä sisältö täsmentyi yhteispartioinnin sijasta ihmisten henkeä ja terveyttä uhkaavien vakavien rikosten torjumiseen kiiretilanteissa. Sopimuksella mahdollistettaisiin muun ohella Prüm'n sopimuksen 25 artiklan kaltainen toiminta toisen valtion alueella.

Neuvotteluissa keskityttiin erityisesti kysymykseen kynnyksen asettamisesta sille, kuinka vakavissa tilanteissa viranomaisen antaisi apua toisen valtion viranomaisen sitä pyytäessä. Yhteisymmärrys löydettiin siitä, että kyse tulee olla kiireellisestä tilanteesta sellaisen vakavan rikoksen torjumiseksi, johon liittyy ihmisen elämää, terveyttä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vaara. Poliisiyhteistyösopimukseen sisällytettiin myös esimerkinomaisesti luettelo tällaisista rikoksista. Niitä ovat muun muassa räjähdys, ryöstö, törkeä pahoinpitely, henkirikokset ja terrorismirikokset sekä tilanteet, joissa virkamieheen kohdistuu vakava uhka.

Neuvotteluissa tuli ratkaista myös kysymys siitä, minkälainen kynnys asetettaisiin ilman pyyntöä tapahtuvalle toiminnalle. Neuvotteluissa päädyttiin siihen, että edellä mainitun vaaran uhkan tuli tällaisissa tilanteissa olla välitön.

1.2.2 Kansallinen valmistelu

Sisäministeriö asetti 1.2.2021 valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 9 §:n nojalla valtuuskunnan sopimusneuvotteluja varten Ruotsin kanssa tehtäväksi valtiosopimukseksi. Valtuuskunnan toimikausi oli alun perin 2.2.2021-31.7.2021, ja sitä jatkettiin 31.12.2021 asti. Valtuuskunnassa oli jäseninä sisäministeriön ja Poliisihallituksen edustajat. Sopimus koskee Suomessa vain pohjoista raja-aluetta, joten sitä ei sovelleta Ahvenanmaalla.

Poliisiyhteistyösopimuksella on perustuslakivaliokunnan käytännössä omaksutun tulkinnan (ks. esim. PeVL 56/2006 vp) nojalla sillä tavoitin kiinteä yhteys unionin puitteissa tehtävään yhteistyöhön sekä unionin lainsäädäntöön, että kyse on sellaisesta unionin asioihin sisällöltään ja vaikutuksiltaan rinnastettavasta asiasta, joka kuuluu perustuslain 93 §:n 2 momentin mukaisesti valtioneuvoston toimivaltaan luettuna yhdessä valtioneuvoston ohjesäännön 3 §:n 9 kohdan kanssa. Tästä johtuen poliisiyhteistyösopimuksen allekirjoittamisesta ja siihen sitoutumisesta päätti valtioneuvoston yleisistunto. Valtioneuvoston yleisistunto myönsi 14.10.2021 sisäministerille valtuudet allekirjoittaa sopimus 19.10.2021.

Ennen valtioneuvoston yleisistuntoa sisäministeriö toimitti perustuslain 47 §:n mukaisesti selvityksen poliisiyhteistyösopimuksesta eduskunnalle. Eduskunnan hallintovaliokunta käsitteli selvitystä (O 31) ja merkitsi sen saaduksi.

1.2.3 Sopimuksen voimaansaattamisen valmistelu Ruotsissa

Myös Ruotsissa ehdotetaan lainsäädäntömuutoksia poliisiyhteistyösopimuksen saattamiseksi osaksi Ruotsin lainsäädäntöä. Esitysluonnoksen lausuntokierros päättyi lokakuussa. Tavoitteena on, että laki tulisi voimaan vuoden 2024 aikana.

Ehdotuksen mukaan Ruotsin poliisiviranomainen (Polismyndigheten) voisi pyytää Suomen poliisilta kiireellistä virka-apua, jos raja-alueella (Haaparanta, Kiiruna, Pajala ja Yli-Tornio) olisi tarpeen puuttua vakavaan rikokseen, joka vaarantaa henkilön hengen, terveyden tai fyysisen koskemattomuuden. Jos pyyntöön suostuttaisiin, suomalaiset poliisit saisivat raja-alueella ryhtyä toimenpiteisiin, jotka olisivat tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja rikosten tutkimiseksi, kunnes Ruotsin poliisi ottaisi operaation haltuunsa. Suomalaiset poliisit voisivat myös ajaa takaa raja-alueen ulkopuolella henkilöä, jota voidaan epäillä avunantoon johtaneesta rikoksesta. Suomalaiset poliisit voisivat myös ilman pyyntöä puuttua raja-alueella toimintaan, jos heidän välittömässä läheisyydessään syntyisi tilanne, joka vaarantaa henkilön hengen, terveyden tai fyysisen koskemattomuuden, ja on olemassa vaara, että vaara toteutuu ennen kuin ruotsalaiset poliisit ehtivät paikalle. Tällaisissa tilanteissa suomalaiset poliisit voisivat ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin vaaran torjumiseksi siihen saakka, kunnes Ruotsin poliisi ottaisi operaation hoitoonsa.

Ehdotusten mukaan suomalaisilla poliisilla olisi samat valtuudet ryhtyä pakkokeinoihin ja käyttää voimakeinoja kuin ruotsalaisella poliisilla on poliisilain (1984:387) mukaan. Heillä olisi myös samat valtuudet kuin ruotsalaisella poliisilla panna täytäntöön tutkijoiden tai syyttäjien tekemät päätökset pakkokeinoista oikeudenkäymiskaaren nojalla. Suomalaisella poliisilla olisi myös sama oikeus käyttää virka-aseita ja muita erikoisvälineitä kuin ruotsalaisilla poliisilla. Kun suomalaiset poliisit toimisivat Ruotsin alueella, he olisivat velvollisia noudattamaan Ruotsin lainsäädäntöä sekä Ruotsin poliisiviranomaisen antamia ohjeita. Heidän olisi myös ilmoitettava tehdyistä toimenpiteistä mahdollisimman pian operaatiosta vastaavalle henkilölle.

Ruotsin poliisiviranomainen vastaisi suomalaisten poliisien toiminnasta. Tähän vastuuseen kuuluisi erityisesti operaation johtaminen ja välittömän päätöksen tekeminen siitä, onko suomalaisen poliisin päättämiä käynnissä olevia pakkokeinoja jatkettava.

Lisäksi esimerkiksi aseiden maahantuonnin ja -viennin osalta ehdotetaan sääntelyn yksinkertaistamista muun muassa poistamalla ilmoitusvelvollisuus.

Ruotsissa on myös lausuntokierroksella ehdotus uudeksi lainsäädännöksi koskien poliisien oikeutta käyttää ampuma-asetta. Esityksessä ehdotetaan, että ampuma-aseita koskeva asetys korvattaisiin uudella lailla, jossa säädettäisiin, milloin poliisilla on laillinen oikeus käyttää ampuma-asetta. Lain olisi tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 alusta.

2 Sopimuksen tavoitteet

Sopimuksen tavoitteena on tiivistää Suomen ja Ruotsin poliisin jo ennestään hyvää yhteistyötä ja siten parantaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoa sekä rikosten ehkäisemistä, paljastamista ja tutkintaa Suomen ja Ruotsin rajaseudulla.

Näitä tavoitteita varten sopimuksessa määrättäisiin toisen osapuolen poliisin toiminnasta kohdevaltiossa kahdenlaisessa kiiretilanteessa. Ensinnäkin apua tarvitsevan maan poliisi voisi pyytää apua toiselta osapuolelta, kun on kyse kiireellisestä tilanteesta raja-alueella, jossa on ryhdyttävä toimiin sellaisen vakavan rikollisuuden torjumiseksi, johon liittyy ihmisen elämää, terveyttä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vaara. Tavoitteena on, että tällöin lähin poliisipartio menisi paikalle ja hoitaisi tilannetta siihen asti, kunnes isäntävaltion poliisi ehtisi paikalle. Tämän jälkeen vastuu tilanteesta siirtyisi isäntävaltion virkamiehille. Avunpyynnöstä voisi aina kieltäytyä.

Toiseksi poliisiyhteistyösopimus mahdollistaa avunantamisen ilman toisen osapuolen pyyntöä. Kiireellisissä tilanteissa osapuolen toimivaltaiset virkamiehet voisivat ilman isäntäosapuolen esittämää pyyntöä ylittää valtioiden välisen rajan ja ryhtyä raja-alueella sellaisiin väliaikaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen ihmisen henkeä, terveyttä tai ruumiillista koskemattomuutta välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tämä on mahdollista vain, jos on olemassa riski, että vaara toteutuu ennen kuin isäntäosapuolen virkamiehet saapuvat paikalle ja ryhtyvät toimiin.

Sopimuksen merkittävin muutos nykytilaan on se, että suomalainen tai ruotsalainen poliisimies voi ylittää valtakunnan rajan hoitaakseen kiireellistä poliisitehtävää toisessa valtiossa ilman, että kyseessä on tilanne, joka on alkanut jo poliisimiehen kotivaltiossa. Esimerkiksi takaa-ajon jatkaminen valtakunnan maarajan yli on jo nyt mahdollista Schengenin säännösten mukaan.

Sopimuksen lähtökohtana on, että kunkin maan poliisi vastaa jatkossakin oman maansa poliisitehtävistä.

3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdyn sopimuksen.

Esitys sisältää myös ehdotuksen sekamuotoiseksi voimaansaattamislainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisen lisäksi sopimuksen toimeenpanosta Suomessa. Sopimuksessa on kyse uudenlaisesta yhteistyöstä Suomen ja Ruotsin poliisien välillä. Yhteistyö eroaa Prüm-päätöksen nojalla tehtävästä yhteistyöstä, kuten yhteisistä operaatioista siten, että sopimus koskee välitöntä, ei ennalta suunniteltua ja sovittua toimintaa. Kyse on pääsääntöisesti toisen sopijapuolen pyynnöstä ja suoritettavat tehtävät kuuluvat poliisin tavanomaisiin hälytystehtäviin. Ne suoritetaan kuitenkin toisen sopijapuolen alueella. Lisäksi sopimus on voimassa vain rajoitetulla maantieteellisellä alueella, minkä johdosta sopimusta täydentävien säännösten sisällyttäminen esimerkiksi poliisilakiin olisi vaikeuttanut lain luottavuutta. Erityisesti lain soveltajien kannalta on siten selvempää, että sopimusta täydentävät säännökset löytyvät samasta laista kuin muutkin sopimukseen liittyvät säännökset.

Lisäksi esitys sisältää ehdotuksen ampuma-aselain (1/1998) 17 §:n muuttamisesta.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Viranomaisten toimintaan kohdistuvat vaikutukset

Poliisiyhteistyösopimusta sovellettaisiin Suomessa Enontekiön, Kolarin, Muonion, Pellon, Tornion ja Ylitornion kuntien alueilla, ja sillä olisi vaikutusta poliisien työhön näissä kunnissa. Avun antaminen olisi vapaaehtoista. Apua ei olisi mahdollista antaa esimerkiksi silloin, jos

vapaata poliisipartiota ei olisi saatavilla. Siten sopimuksen soveltamisen ei odoteta lisäävän poliisien työmäärää merkittävästi eikä edellyttäisi lisää henkilöstöresursseja.

Lapin poliisilaitos on julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 6 §:n mukainen yksikielinen viranomaisen, jonka virka-alueella väestön enemmistön kieli on Suomi. Poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) 16a §:ssä säädetään poliisimiehiltä vaadittavasta kielitaidosta. Miehistöön kuuluvalta poliisimieheltä vaaditaan asetuksen mukaan Lapin poliisilaitoksessa ruotsin kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa laissa säädetään, että viranomaisen on koulutusta järjestämällä ja muilla henkilöstöpoliittisilla toimilla huolehdittava siitä, että sen henkilöstöllä on riittävä kielitaito viranomaisen tehtävien hoitamiseksi. Esimiesvastuullisella taholla tulee sopimuksen soveltamisen tilanteissa olla varmuus siitä, että tehtävää suorittavalla poliisimiehellä on riittävä valmius ja kyvykkyys hoitaa poliisiyhteistyösopimuksen mukaisia tehtäviä Ruotsin alueella.

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä, minkä lisäksi hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Virkamieslain mukaisen työnjohto- ja valvontaoikeuden puitteissa virasto voi määrätä virkamiehen hoitamaan virkatehtäviään virkamatkalle, joka voi olla kotimaan tai ulkomaan virkamatka. Virkamieslain työnjohto-oikeus ulottuu siten myös Suomen rajojen ulkopuolellekin siinä mielessä, että virkamies voidaan määrätä hoitamaan omia tehtäviään ulkomailla. Tällä esityksellä ei ehdoteta muutoksia siihen, miten poliisissa järjestetään kansainvälisten tehtävien hoitaminen ja niihin osallistuvien henkilöiden valinta.

Poliisiyhteistyösopimuksen mukaisia tehtäviä tulisi käytännössä hoitamaan ainoastaan sellaiset poliisihenkilöt, jotka ovat hakeutuneet vapaaehtoisesti tehtäviä vastaavaan koulutukseen, antaneet ennalta suostumuksensa osallistua kiireellisille tehtäville ja kenellä on käytännössä osoitettu kyky suoriutua vaativista tehtävistä toisen valtion alueella. Koulutettavien henkilöiden määrä arvioitaisiin yhteistyössä ja vastavuoroisesti Ruotsin henkilöstön kanssa ennen sopimuksen soveltamisen aloittamista. Koulutettavien henkilöiden määrästä ja ylläpitokoulutuksesta keskustellaan vuosittain toteutettavan arvioinnin yhteydessä.

4.2 Vaikutukset kansalaisiin

Poliisiyhteistyösopimuksen voidaan katsoa lisäävän kansalaisten turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta alueilla, joissa välimatkat ovat pitkät ja joissa poliisipartion paikalle tulo voi kestää. Toisen valtion poliisipartio voi olla lähempänä tapahtumapaikkaa kuin maan oma partio, jolloin apu paikalle saataisiin nykyistä nopeammin. Tapahtumapaikalle saapuva toisen valtion viranomaisen hoitaisi vain välttämättömät toimet tilanteen selvittämiseksi, ja isäntävaltion viranomaiset ottaisivat tilanteen hallintaansa päästessään paikalle.

Kansalaisten oikeuksien toteutumisen kannalta merkitystä on myös vieraan valtion virkamiehen kielitaidolla. Suomen viralliset kielet ovat suomi ja ruotsi. Lapin poliisilaitoksen alue on yksikielinen, mikä käytännössä tarkoittaa, että Ruotsin virkamiesten tulee osata suomea. Kiiretilanteissa on erityisen tärkeää, että vieraan valtion virkamiehen mahdollisesti antamat kehotukset ja käskyt ymmärretään oikein.

4.3 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Sopimuksessa on pyritty mahdollistamaan Prümin sopimuksen mukainen toiminta Suomen ja Ruotsin raja-alueella. Poliisimiesten toimivaltuuksien osalta sopimuksessa on kuitenkin päädytty Prümin sopimusta vähäisin määrin poikkeavaan ratkaisuun. Sopimuksessa

voimakeinojen käyttöä ei nimittäin ole rajoitettu Prümin sopimuksen tavoin hätävarjelutilanteeseen. Poliisiyhteistyösopimuksessa sovitaan myös Schengenin säännöstössä tarkoitettua laajemmasta yhteistyöstä. Sopimuksen ja sitä koskevan lakiehdotuksen mukaiset pakkotoimivaltuudet olisivat Schengenin säännöstöä laajemmat.

Ruotsalaiselle virkamiehelle Suomessa annettavilla toimivaltuuksien käytöllä on perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia. Ruotsalaisen virkamiehen toimenpiteet voivat merkitä puuttumista Suomen alueella ainakin perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen tai 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan. Ruotsalaisen virkamiehen tulee kuitenkin noudattaa Suomen lainsäädäntöä, ja hänellä olisi rajoitetummat toimivaltuudet kuin suomalaisella poliisimiehellä. Toimivaltuudet on lisäksi pyritty rajaamaan vain niihin, joita ruotsalaisen virkamiehen voidaan olettaa tarvitsevan hoitaessaan sopimuksen mukaisia tehtäviä Suomessa.

Esityksen mukaan ruotsalaisen virkamiehen toimivaltuuksiin sovellettaisiin tiettyjä poliisilain säännöksiä sekä pakkokeinolain (806/2011) säännöksiä kiinniotto-oikeudesta, henkilötarkastuksen suorittamisesta, paikanetsinnästä, tutkimuspaikan- tai kohteen eristämisestä ja haltuunotto-oikeudesta takavarikoimista ja asiakirjan jäljentämistä varten. Ehdotetut toimivaltuudet on tarkemmin käyty läpi säännöskohtaisissa perusteluissa. Toimivaltuudet on rajoitettu välttämättömään ja niitä koskevat säännösehdotukset ovat täsmällisiä ja tarkkarajaisia.

Sopimuksen tavoitteena on parantaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoa sekä rikosten ehkäisemistä, paljastamista ja tutkintaa Suomen ja Ruotsin rajaseudulla. Tällä voidaan katsoa olevan myönteinen vaikutus perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen kyseisellä alueella. Kyse on sellaisten keskeisten perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisesta, kuten oikeus elämään ja oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen.

Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta tärkeää on, että sekä Suomen että Ruotsin poliisiviranomaiset tuntevat toistensa valtioiden lainsäädännön ja määräykset sekä toimintatavat. Ennen kuin sopimuksessa tarkoitettu toiminta käynnistetään, Suomi ja Ruotsi kouluttavat poliisimiehensä rajat ylittävään toimintaan. Siten kansalaiset voivat luottaa siihen, että poliisit toimivat samalla tavalla kansalaisuudestaan riippumatta.

Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta merkitystä on myös vieraan valtion virkamiehen kielitaidolla. Kiiretilanteissa on erityisen tärkeää, että Ruotsin virkamiehen mahdollisesti antamat kehotukset ja käskyt ymmärretään oikein.

Sopimuksen toimeenpanoa varten Suomi ei lisää poliisin henkilöstöresursseja raja-alueella. Tällöin virkatehtävää Suomessa hoitavat poliisimiehet eivät olisi käytettävissä hälytystehtävään Ruotsissa. Resurssivajetta kuitenkin lieventää se, että Ruotsin ja muut Suomen poliisit olisivat mahdollisesti käytettävissä. Lisäksi tällaisten yhden poliisipartion toimialueella tapahtuvien ajallisesti päällekkäisten hätätilanteiden arvioidaan olevan varsin harvinaisia.

4.4 Taloudelliset vaikutukset

Sopimuksen 12 artiklan mukaan kumpikin osapuoli vastaa toimintakuluista, jotka sen toimivaltaisille virkamiehille aiheutuu sopimuksen täytäntöönpanosta. Erityistapauksissa osapuolet voivat sopia muunlaisista järjestelyistä.

Sopimuksen täytäntöönpano ja käytännön toteuttaminen aiheuttavat kustannuksia erityisesti Lapin poliisilaitokselle. Poliisin tulee tuntea keskeisin Ruotsin lainsäädäntö sekä osata ruotsin

kieltä riittävästi, jotta esimerkiksi kohdehenkilön pakkokeinoja edellyttävä puhuttelu tapahtuu hänen omalla kielellään. Kouluttajana tulee olla henkilö, jolla on ajankohtaiset tiedot Ruotsin poliisia velvoittavasta lainsäädännöstä ja määräyksistä. Myös Oulun johtokeskuksen henkilöstöä on koulutettava. Koulutuksissa tulee huomioida peruskoulutus, ylläpitokoulutus ja tarvittava täydennyskoulutus säädösmuutosten varalta. Kyse tulee olemaan jatkuvasta, ei kertaluonteisesta koulutuksesta.

Laadukkaan poliisityön tae on, että henkilöt ylläpitävät omaa osaamistaan. Koulutusvelvoitetta arvioitaessa tulee myös huomioida koulutuspaketin laatimisesta, kouluttajien valinnoista ja heidän kouluttamisesta, ohjeistuksista, käytännön operatiivista toimintasuunnitelmista sekä kenttämateriaalin laadinnasta partioille sekä niiden ylläpidosta ja päivittämisestä aiheutuva asiantuntijatyö.

Koulutussisältöä ei ole vielä määritelty, minkä johdosta kustannusten arvioinnista on hyödynnetty soveltuvien osin aikaisemmin Suomen ja Ruotsin väliseen yhteispartiointiin toteutettua ISEC-koulutuksen kustannuksia. Poliisiyhteistyösopimuksen mukaisia tehtäviä suorittavalla poliisihenkilöllä täytyy kuitenkin olla riittävä valmius ja kyvykyys hoitaa tehtäviä toisen valtion alueelle tilanteissa, joissa edellytetään Ruotsin lainsäädännön ja kielen osaamista sekä hyödynnetään eri viestintäkanavia.

Koulutettavien henkilöiden tarkkaa määrää ei voida vielä arvioida. Kertaluonteisesta koulutuksesta ja ylläpitokoulutuksesta aiheutuu kuluja, joiden tarkkaa määrää ei voida vielä arvioida. Koulutuksen tuntimääräksi on arvioitu 82 tuntia. Tämän lisäksi ylläpitokoulutukset tulisi järjestettäväksi rinnakkain Ruotsin kanssa huomioiden lainsäädännön ja ohjeiden muutokset molemmissa valtioissa. Edellä mainitut huomioon ottaen Lapin poliisilaitoksen miehistön ja alipäällystön (pääosa kohderyhmästä) keskituntipalkalla laskien (a 19,69 euroa, sivukuluineen 23,68 euroa) kustannukset olisivat koko henkilöstön osalta (148 hälytystehtäviä hoitavaa virkahenkilöä) seuraavat:

	ilman sivukuluja	sivukuluineen
Peruskoulutus	265.381 euroa	319.159 euroa
Ylläpitokoulutus vuosittain	24.100 euroa	28.984 euroa
Uusien työntekijöiden kouluttaminen joka toinen vuosi	27.447 euroa	33.009 euroa

Oletettavaa kuitenkin on, että koulutettavien henkilöiden kokonaismäärä jää huomattavasti pienemmäksi.

Kielikoulutuksesta aiheutuvia kustannuksia ei pystytä vielä tarkemmin arvioimaan muun muassa siitä syystä, ettei koulutettavien määrää ole vielä sovittu. Koulutettavien enimmäismäärä on 150 henkilöä, jotka voitaisiin jakaa esimerkiksi neljään ryhmään. Kouluttajina voisivat toimia Lapin ammattikorkeakoulun kielten- ja viestinnän lehtori(t). Kokonaiskustannus olisi tällöin noin 20 000 euroa.

5 Lausuntopalaute

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot oikeusministeriöltä, ulkoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Rajavartiolaitokselta, Poliisihallitukselta, keskusrikospoliisilta, Poliisiammattikorkeakoululta, Tullilta, tietosuojavaltuutetulta, Suomen Poliisijärjestöjen

Liitolta, Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry:ltä, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:ltä, Ammattiliitto Pro ry:ltä, Enontekiön kunnalta, Kolarin kunnalta, Muonion kunnalta, Pellon kunnalta, Tornion kaupungilta ja Ylitornion kunnalta.

Lausuntoja saatiin yhteensä kahdeksan kappaletta.

Rajavartiolaitoksella ja Kolarin kunnalla ei ollut esitysluonnokseen lausuttavaa.

Keskusrikospoliisi totesi pitävänsä sopimusta kokonaisuudessaan kannatettavana. Se piti myös tärkeänä, että keskusrikospoliisia informoidaan varhaisessa vaiheessa sen tutkintavastuulle kuuluvista rikoksista, jotta se voi varautua jatkotoimien sujuvaan hoitamiseen.

Valtiovarainministeriö esitti lausunnossaan täsmennyksiä perusteluissa oleviin viittauksiin valtion virkamieslakiin. Esitysluonnosta muutettiin näiden mukaisesti. Lisäksi valtiovarainministeriö nosti esille esityksestä mahdollisesti aiheutuvat kustannukset, jotka lähtökohtaisesti tulee rahoittaa poliisille talousarvioissa ja julkisen talouden suunnitelmissa osoitetulla määrärahalla tarvittaessa uudelleenkohdentamalla rahoitusta eri toimintojen välillä.

Ulkoministeriö esitti säädösteknisiä muutoksia siihen, miten ampuma-aselain muutos sekä sopimuksen että voimaansaattamislain voimaantulo tulisi esittää. Esitysluonnosta muutettiin näiden mukaisesti.

Oikeusministeriö nosti lausunnossaan esille, että esitysluonnoksen tiettyjen osien perustelutekstejä tulisi täydentää. Oikeusministeriö katsoi, että esitysluonnoksen perus- ja ihmisoikeusvaikutuksienarviointia tulisi täydentää, erityisesti esitysluonnoksessa ehdotettavaksi esitettyjen toimivaltuuksien osalta. Oikeusministeriön mukaan arvioinnissa tulisi muun ohella arvioida ja ottaa huomioon ehdotettavien uusien toimivaltuuksien rajoittuminen välttämättömään ja että ehdotukset toimivaltasäätelyn suhteen ovat täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Toimivaltuuksia tulisi myös arvioida Suomen täysivaltaisuutta koskevien perustuslain säännösten kannalta. Esitysluonnosta täydennettiin näiden mukaisesti.

Oikeusministeriö piti tärkeänä, että esitysluonnoksen käsittelyjärjestystä koskevia perusteluita täydennetään. Sen mukaan jatkovalmistelussa tulisi arvioida erityisesti niiden toimivaltuuksien perustuslainmukaisuutta, jotka ulottuvat voimassa olevaa säätelyä pidemmälle. Tältä osin esitysluonnoksen perusteluita tulisi täydentää erityisesti arvioimalla tarkemmin poliisiyhteistyösopimuksen määräyksiä Ruotsin poliisin toimivaltuuksista Suomessa täysivaltaisuussäännösten kannalta ottamalla laajemmin huomioon asiaan liittyvä perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntö. Esitysluonnosta täydennettiin näiden mukaisesti.

Oikeusministeriö katsoi myös, että esitysluonnoksen perusteluita voimakeinojen käytöstä ja erityisesti aseiden käytöstä tulisi täydentää erityisesti siltä osin kuin poliisiyhteistyösopimuksen määräysten katsotaan olevan riittävän selkeitä eikä niiden katsota edellyttävän täydentävää lainsäädäntöä. Esitysluonnosta täydennettiin tältä osin.

Lisäksi oikeusministeriön lausunnon pohjalta lakiehdotuksen 5 §:n 3 momenttia täydennettiin lisäämällä maininta siitä, ettei ruotsalaisella poliisimiehellä ole oikeutta suorittaa pakkokeinolaissa säädettyä henkilönkatsastusta.

Poliisihallitus ja Suomen Poliisijärjestöjen liitto nostivat lausunnoissaan esille työnantajan työjohto- ja valvonta-oikeuden erityisesti koskien sitä, voidaanko kyseisen oikeuden nojalla poliisimies velvoittaa osallistumaan poliisiyhteistyösopimuksen mukaiseen yhteistyöhön. Esitysluonnoksessa kuvataan mitä työjohto- ja valvontaoikeus tarkoittaa virkamieslaissa.

Esitysluonnoksessa ei esitetä, että poliisimiehiä veloitettaisiin jatkossa osallistumaan kansainvälisiin tehtäviin. Tämän selventämiseksi esitysluonnokseen on lisätty muun ohella maininta siitä, ettei esityksessä ehdoteta muutoksia siihen, miten poliisissa järjestetään kansainvälisten tehtävien hoitaminen ja niihin osallistuvien henkilöiden valinta.

Poliisihallitus ja Suomen Poliisijärjestöjen Liitto painottivat lausunnoissaan riittävän koulutuksen tärkeyttä. Tärkeimmiksi asioiksi Poliisihallitus nosti koulutuksen toteuttamisvastuun, koulutuksen suunnittelun, poliisien kielitaidon, Ruotsin lainsäädännön tuntemuksen sekä poliisien henkilökohtaisen osaamisen. Suomen Poliisijärjestöjen Liitto katsoi, että poliisiyhteistyösopimuksen mukaisissa tehtävissä riittävä kielitaito tarkoittaisi poliisimiehen kaksikielisyyttä (suomen kieli ja ruotsin kieli).

Suomen Poliisijärjestöjen Liiton mukaan esitysluonnoksessa suomalaisten poliisimiesten asemaan/oikeuksiin otetaan kantaa vain yleisesti lainsäädäntöviittauksin tai lyhyin toteamuksin. Sen sijaan ruotsalaisten poliisimiesten asemaa ja toimivaltuuksia Suomessa on käsitelty laajemmin ja niistä esitetään pykälää sopimuksen voimaansaattamislakiin.

Suomalaisten poliisimiesten asemasta ja toimivaltuuksista Ruotsin alueella, tulee säätää Ruotsin lainsäädännössä. Suomalaisten poliisimiesten toimivaltuudet Ruotsin alueella eivät kuitenkaan voi ylittää sitä, mitä ne ovat Suomen lain mukaan.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto nosti lausunnossaan esille, että esitysluonnoksessa on vähätelty sopimuksen henkilöstövaikutuksia Suomen poliisille. Resurssikysymyksiä on kuitenkin käsitelty neuvotteluprosessin aikana ja sekä Suomen että Ruotsin viranomaisten kesken on ollut yksimielisyys siitä, ettei sopimuksella ole resurssivaikutuksia. Apua toiselle valtiolle annetaan vain, jos omat tehtävät sen mahdollistavat.

Lisäksi Suomen Poliisijärjestöjen Liiton mukaan virkamiesten työturvallisuuteen, oikeudelliseen asemaan ja oikeusturvaan tulee kiinnittää huomiota. Sen mukaan lainsäädäntöön tulee sisällyttää säännökset poliisimiehen asemasta mahdollisten oikeudenkäyntien osalta sekä oikeus tulkkaus- ja käännöspalveluihin kanteluissa ja oikeudenkäynnissä sekä oikeus matkakulukorvauksiin. Omaisten asema tulee turvata mahdollisissa kuolemantapauksissa.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto nosti esille myös yhteistyön toteuttamisen käytännössä ja miten siihen liittyvät mahdolliset ongelmat, kuten yhteistyön edellyttämän tilannejohtamisen ja viestinnän toimivuuden sekä tietojärjestelmien käytön. Ennen sopimuksen soveltamisen aloittamista Suomen ja Ruotsin poliisin tulee sopia selkeät ja yksiselitteiset menettely- ja viestintätavat ja yhteistyöhön osallistuvat poliisimiehet tulee kouluttaa, jotta he osaavat kiiretilanteissa toimia sovittujen menettelytapojen mukaisesti. Näissä on kyse käytännön toimintatavoista.

Lausuntojen pohjalta esitysluonnokseen lisättiin luku poliisiyhteistyösopimuksen voimaansaattamisen valmistelusta Ruotsissa.

6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

1. artikla. *Sopimuksen tarkoitus ja soveltamisala.* Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuksen tarkoituksena on tehostaa poliisiyhteistyötä osapuolten välillä parantamalla yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä rikosten ehkäisemistä, paljastamista ja tutkintaa.

Artiklan 2 kohdassa määritellään raja-alue. Sopimusta sovellettaisiin Suomessa Enontekiön, Kolarin, Muonion, Pellon, Tornion ja Ylitornion kuntien alueilla. Ruotsissa sopimusta

sovellettaisiin Haaparannan, Kiirunan, Pajalan ja Ylitornion kuntien alueilla. Sopimuksen soveltaminen on rajattu edellä mainittuihin rajakuntiin, koska on arvioitu, että toisen maan poliisi pääsee niihin paikalle suhteellisen nopeasti.

Sopimuksen kattama maantieteellinen alue on kuitenkin laaja. Jos partion lähtö- ja kohdepaikka ovat molemmat lähellä rajaa, voi partio ehtiä paikalle muutamassa minuutissa. Jos sen sijaan esimerkiksi suomalaisen partion tulisi lähteä, vaikka läheltäkin rajaa, kauimpana sijaitsevaan Ruotsin kuntaan, voisi kestää muutama tunti ennen kuin partio pääsisi paikalle. Tällaisissa tilanteissa Ruotsin oma partio ehtisi todennäköisesti paikalle suunnilleen samassa ajassa. Onkin todennäköistä, että yhteistyö tulee keskittymään rajan läheisyyteen.

Raja-alue sisältää Suomen ja Ruotsin välisen maarajan (kuiva maa ja rajavesistöt). Raja-alueella ei tarkoiteta Suomen ja Ruotsin sisäisiä tai ulkoisia aluevesiä taikka talousvyöhykkeitä. Sopimuksen mukainen toiminta ei siten edellytä Rajavartiolaitoksen resursseja.

Artiklan 3 kohdan mukaan sopimusta ei sovelleta poliisin erityistoimintayksiköihin. Yksiköillä tarkoitetaan ATLAS-päätöksen mukaisia yksiköitä eli Suomessa poliisin erityistoimintayksikkönä toimivaa ns. Karhu-ryhmästä.

Sopimuksen mukaisessa yhteistyössä on kyse poliisin kansainvälisestä oikeus- ja virka-avusta, josta säädetään poliisilain 9 luvun 9 §:ssä. Annettava virka-apu on kuitenkin eri tyyppistä kuin esimerkiksi Prüm-operaatiot, joita suunnitellaan etukäteen. Sopimuksen mukaisissa tehtävissä on kyse kiireellisistä toimenpiteistä, joita suoritetaan vieraan valtion alueella ja pääsääntöisesti vieraan valtion viranomaisten pyynnöstä. Tehtävä päättyy, kun kyseisen valtion viranomaiset saapuvat paikalle ja ottavat tilanteen hoidettavaksi. Kyse on samanlaisista hälytystehtävistä, joita poliisit jo nyt suorittavat sekä Suomessa että Ruotsissa mutta sopimuksen mukaisessa toiminnassa poliisit toimisivat toisen valtion alueella. Siltä osin kuin soveltamisalaan kuuluisi rikosten selvittäminen (esitutkintavaihe), kyse olisi Suomessa kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa, josta säädetään kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetussa laissa (4/1994). EU:n jäsenvaltioiden ja siten myös Ruotsin osalta merkittävä sääntely kansainvälisessä rikosoikeusavussa sisältyy rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevaan direktiiviin 2014/41/EU, joka on Suomessa pantu täytäntöön rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetulla lailla (430/2017). Tavanomaista on, että kansainvälistä rikosoikeusapua koskeva sääntely on erillistä muusta poliisin toimintaa koskevasta sääntelystä.

2. artikla. *Keskusviranomaiset, toimivaltaiset virkamiehet ja paikalliset yhteyspisteet.*

Artiklan 1 kohdan mukaan Suomessa keskusviranomaisena toimii Poliisihallitus ja Ruotsissa Polismyndigheten.

Artiklan 2 kohdan mukaan toimivaltaisia virkamiehiä ovat Suomessa Suomen poliisin poliisivirkamiehet ja Ruotsissa Polismyndighetenin poliisivirkamiehet.

Poliisilain 1 luvun 1 §:n mukaan poliisin tehtävänä on huolehtia myös tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisilain 9 luvun 9 §:n mukaan poliisin antamasta oikeus- ja virka-avusta vieraan valtion poliisille ja poliisin siltä saamasta oikeus- ja virka-avusta sekä vieraan valtion poliisimiehen oikeudesta käyttää suomalaisen poliisimiehen toimivaltuuksia on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tai Suomea velvoittavassa kansainvälisessä sopimuksessa sovitaan.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Virkamieslain mukaisen työnjohto- ja valvontaoikeuden puitteissa virasto voi määrätä virkamiehen hoitamaan virkatehtäviään virkamatkalle, joka voi olla kotimaan tai ulkomaan virkamatka. Virkamieslain työnjohto- ja valvontaoikeus ulottuu siten myös Suomen rajojen ulkopuolelle siinä mielessä, että virkamies voidaan määrätä hoitamaan tehtäviään ulkomailla. Työnantajan työnjohto- ja valvonta-oikeutta voi rajoittaa esimerkiksi virkamiehen osaaminen: työnantaja ei voi osoittaa virkamiehelle tehtäviä, joita virkamies ei kokemuksensa ja koulutuksensa puolesta osaa. Nykyisin poliisin kansainvälisiin tehtäviin lähetetään ensisijaisesti näihin tehtäviin ilmoittautuneita poliisimiehiä, joilla on muun muassa tehtävien edellyttämä kielitaito ja muut taidot. Poliisimiehet voivat työskennellä eri puolilla Suomea. Kyse on käytännössä tehtävistä, jotka on suunniteltu ja joihin on varauduttu etukäteen. Sopimuksen mukaisissa tilanteissa tehtävää ei voi etukäteen suunnitella, sillä kyse on aina kiiretilanteesta. Vastaavat tehtävät Suomen puolella kuuluvat poliisin tavanomaisiin hälytystehtäviin. Jo tällä hetkellä on voimassa muun muassa Schengenin säännöstö, jonka nojalla poliisimies voi jatkaa takaa-ajoa valtakunnan rajan yli. Esityksellä ei kuitenkaan ehdoteta muutoksia siihen, miten poliisissa järjestetään kansainvälisten tehtävien hoitaminen ja niihin osallistuvien henkilöiden valinta.

Sopimusta sovelletaan Lapin poliisilaitoksen toimialueella. Siten yhteistyöhön osallistuisivat useimmiten Lapin poliisilaitoksen ennalta suostumuksensa antaneet poliisivaltuuksilla toimivat poliisimiehet. Poliisimiehet ovat virkamatkalla tehdessään sopimuksen mukaisia tehtäviä Ruotsin alueella. Virkamatkaan sovelletaan valtion virka- ja työehtosopimusta matkakustannusten korvaamisesta.

Artiklan 3 kohdasta seuraa, että Poliisihallitus sopimuksen tarkoittamana keskusviranomaisena nimeäisi työjärjestystään noudattaen paikallisen yhteyspisteen sopimuksen 3 ja 4 artiklassa määriteltyjä kiireellisiä toimenpiteitä varten. Suomessa paikallinen yhteyspiste olisi poliisin pohjoisen johtokeskusalueen johtokeskus Oulussa. Johtokeskus vastaa Lapin poliisilaitoksen yleisjohtosta ympärivuorokautisesti. Ruotsissa Polismyndighet nimeää vastaavasti Ruotsin paikallisen yhteyspisteen. Keskusviranomaiset antavat toisilleen tiedot paikallisista yhteyspisteistä.

3. artikla. *Pyynnöstä toteutettavat kiireelliset toimenpiteet.* Artiklan 1 kohdan mukaan osapuolen toimivaltaiset virkamiehet voivat vastaanottavan osapuolen paikallisen yhteyspisteen pyynnöstä ylittää rajan ja toteuttaa tarvittavat väliaikaiset toimenpiteet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten ehkäisemiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi.

Artiklan 2 kohdan mukaan tällainen pyyntö voidaan esittää, jos raja-alueella tarvitaan kiireellistä apua toimiin ryhtymiseksi sellaisten vakavien rikosten torjumiseksi, joihin liittyy ihmisten elämän, terveyden tai ruumiillisen koskemattomuuden vaarantuminen. Kohta sisältää tällaisista rikoksista luettelon, joka ei ole tyhjentävä. Aina ei tehtävän käynnistyessä tiedetä, mihin tilanne voi johtaa. Olennaista on arvio siitä, että tilanne on kiireellinen ja että siihen liittyy ihmisten hengen, terveyden tai fyysisen koskemattomuuden vaarantuminen. Sopimuksen mukaista apua voidaan pyytää näiden edellytysten täytyessä.

Artiklan 3 kohdan mukaan pyyntö voidaan esittää suullisesti tai kirjallisesti käyttäen kaikkia käytettävissä olevia teknisiä keinoja, ja siinä on mahdollisuuksien mukaan täsmennettävä toteutettavat väliaikaiset toimenpiteet. Pyyntöön vastaanotaneen osapuolen paikallinen yhteyspiste voi hyväksyä tai evätä pyynnön tai, jos mahdollista, ehdottaa toisenlaista apua.

Artiklan 4 kohdan mukaan, jos pyyntö hyväksytään, vastaanottavan osapuolen on viipymättä toteutettava tarvittavat toimenpiteet estääkseen tilanteen, joka on pyynnön perusteena, ja ottaakseen operaation vastuulle.

Artiklan 5 kohdan mukaan rajan ylittävät toimivaltaiset virkamiehet voivat toimia yksin, kunnes vastaanottavan osapuolen virkamiehet saapuvat. Tämän jälkeen he voivat avustaa vastaanottavan osapuolen virkamiehiä heidän johdolla ja pääsääntöisesti heidän ollessaan läsnä. Rajan ylittäneiden toimivaltaisten virkamiesten on mahdollisimman pian raportoitava toteuttamistaan väliaikaisista toimenpiteistä.

Esimerkiksi Prüm-päätöksen mukainen yhteistyö käynnistyy siten, että toisen jäsenvaltion tekemä pyyntö yhteisen operaation toteuttamiseksi Suomessa toimitetaan Viestiliikennekeskukseen (KRP). Viestiliikennekeskus välittää saapuneen pyynnön Poliisihallitukselle pyynnön täytäntöönpanon edellytysten arviointia varten ja ilmoittaa pyynnöstä sille poliisiyksikölle, jonka toimialuetta pyyntö ensisijaisesti koskee. Poliisiyksikkö arvioi osallistumismahdollisuudet ottaen huomioon resurssitilanne ja pyydetävän avun tarve, ja ilmoittaa kantansa Poliisihallitukselle. Keskusrikospoliisi varmistaa, että Suomeen saapuva ja Suomesta lähtevä pyyntö tai pyyntöön annettu vastaus toimitetaan vastaanottajalle. Sopimukseen kirjataan operaation toteuttamisen kannalta keskeiset seikat.

Poliisiyhteistyösopimuksen mukainen yhteistyö käynnistyisi siten, että poliisin pohjoisen johtokeskusalueen johtokeskuksen yleisjohtaja päättäisi sopimuksen 3 artiklan mukaisen pyynnön tekemisestä Ruotsille ja vastauksesta Ruotsin tekemään pyyntöön. Yleisjohtaja ilmoittaisi tehdystä päätöksestä ja annetusta avusta Poliisihallituksen johtovalmiudessa olevalle poliisimiehelle, joka voisi tarvittaessa ottaa asian päätettäväkseen. Menettelystä päätettäisiin Poliisihallituksen työjärjestyksen mukaisesti. Poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen (1080/2013) 8 §:n mukaan Poliisihallituksen johtovalmiuteen määrätty päällystään kuuluva poliisimies johtaa Poliisihallituksen johdettavaksi otettua poliisitoimintaa, kunnes johtosuhteista toisin määrätään.

Sopimuksen 3 ja jäljempänä selostettavassa 4 artiklassa määrätään, että toisen osapuolen viranomaiset hoitavat tilannetta, kunnes isäntävaltion viranomaiset ehtivät paikalle. Sopimuksen 3 artiklan mukaan kyse olisi väliaikaisista toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten ehkäisemiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi. Kyse olisi tuolloin rikospaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä tapahtuvista kiireellisistä toimenpiteistä. Näihin kuuluisivat välttämättömät toimenpiteet, jotta rikos saadaan estettyä tai sen seuraukset minimoitua. Sääntely mahdollistaa pakkokeinoin mukaisten pakkokeinojen käytön, esimerkiksi kiinniottamisen. Sopimuksen 3 artiklan mukaan pyynnön esittää se osapuoli, joka haluaa toisen osapuolen virkamiesten saapuvan alueelleen. Lisäksi pyynnön saaneella osapuolella on aina mahdollisuus kieltäytyä pyynnöstä.

Lakiin esitetään otettavaksi säännös siitä, mitä toimivaltuuksia ruotsalaisilla toimivaltaisilla viranomaisilla olisi rikosten ennalta estämiseksi ja torjumiseksi Suomessa.

4. Artikla. *Pyytämättä toteutettavat kiireelliset toimenpiteet.* Artiklan 1 kohdan mukaan kiireellisissä tilanteissa osapuolen toimivaltaiset virkamiehet voivat ilman vastaanottavan osapuolen pyyntöä ylittää rajan ja toteuttaa raja-alueella kaikki tarvittavat väliaikaiset toimenpiteet yksilöiden henkeä, terveyttä tai fyysistä koskemattomuutta uhkaavan välittömän vaaran välttämiseksi. Virkamiehet voivat ylittää rajan ja ryhtyä toimenpiteisiin vain, jos on riski, että vaara toteutuu ennen kuin vastaanottavan osapuolen virkamiehet saapuvat ja toimivat.

Artiklan 2 kohdan mukaan rajan ylittävien toimivaltaisten virkamiesten on ilmoitettava asiasta viipymättä vastaanottavan osapuolen paikalliselle yhteyspisteelle. Vastaanottavan osapuolen on vahvistettava ilmoituksen vastaanottaminen ja toteutettava viipymättä tarvittavat toimenpiteet vaaran välttämiseksi ja operaation johtamiseksi.

Artiklan 3 kohdan mukaan rajan ylittävät toimivaltaiset virkamiehet voivat toimia yksin, kunnes vastaanottavan osapuolen virkamiehet saapuvat. Tämän jälkeen he voivat avustaa vastaanottavan osapuolen virkamiehiä heidän johdolla ja pääsääntöisesti heidän ollessaan läsnä. Rajat ylittäneiden virkamiesten on mahdollisimman pian raportoitava toteuttamistaan väliaikaisista toimenpiteistä.

Sopimuksen 4 artikla tulee käytännössä sovellettavaksi silloin, kun toimivaltainen viranomaisnäkökulma näkee sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan tilanteen. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi Tornion Rajalla-kauppakeskuksen piha-alueella, jossa Ruotsin puolella liikkuva teräseella varustautunut henkilö uhkailisi ihmisiä. Suomen poliisipartio havaitsisi tapahtuneen, ottaisi henkilön kiinni ja ilmoittaisi siitä Ruotsin poliisille toimenpiteitä varten sekä pohjoisen johtokeskusalueen johtokeskuksen yleisjohtajalle. Yleisjohtaja ilmoittaisi asian edelleen Poliisihallituksen johtovalmiudessa olevalle. Lisäksi yleisjohtaja ilmoittaisi asiasta Ruotsin poliisille, jos tehtävän suorittanut poliisipartio ei olisi sitä jo ennättänyt tehdä. Artikla voisi tulla sovellettavaksi myös silloin, kun Suomen poliisille kerrottaisiin vakavasta tilanteesta Ruotsin puolella rajaa ja poliisi olisi lähellä tapahtumapaikkaa.

Sopimuksen 4 artikla laadittiin pitkälti samanlaiseksi kuin Prümin sopimuksen 25 artikla, joka sisältää määräyksen toimenpiteistä välittömän vaaran uhatessa. Prümin sopimuksen perustelukappaleiden mukaan sen soveltamisala olisi rikostorjunta, joten sen sääntely ei kata esitutkintavaihetta. Prümin sopimuksen voimaansaattamislain (277/2007) 4 §:ssä tarkennetaan välittömässä vaaratilanteessa toimivan toisen valtion virkamiehen toimivaltaa. Pykälän mukaan sopimuksen 25 artiklan nojalla välittömässä vaaratilanteessa Suomen alueella rajan läheisyydessä toimivalla toisen valtion toimivaltaisella virkamiehellä on oikeus käyttää sellaisia poliisilain 2 luvussa säädettyjä valtuuksia, joiden kiireellinen käyttäminen on välttämätöntä henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Edellytyksenä on lisäksi, että suomalainen toimivaltainen virkamies ei voi välittömästi käyttää valtuuksia.

Poliisiyhteistyösopimuksen 4 artikla täydentää 3 artiklaa. Rajan ylittävät virkamiehet eivät jatka oman valtionsa alueella alkanutta toimintaa, vaan kyse on avun tarpeesta vastaanottavassa valtiossa.

5 artikla. *Valtionraajat ylittävä valvonta ja välitön taka-ajo.* Artiklan mukaan Schengenin säännösten säännöksiä ja määräyksiä sovelletaan rajat ylittävään valvontaan ja takaa-ajoon. Artiklassa selvennetään, että maarajat ylittävä takaa-ajo tarkoittaa myös takaa-ajoa joki- ja järvirajojen yli.

Schengenin yleissopimuksen 40 ja 41 artiklan määräyksiä rajat ylittävästä valvonnasta ja välittämästä takaa-ajosta on selvitetty edellä asian taustaa ja valmistelua koskevassa jaksossa.

6 artikla. *Johtaminen ja toimivaltuudet.* Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuksen nojalla toisen osapuolen alueella toimivien toimivaltaisten virkamiesten on toimittava vastaanottavan osapuolen lainsäädännön mukaisesti ja kansallisen lainsäädäntönsä mukaisten valtuuksiensa rajoissa. Heidän tulee noudattaa vastaanottavan osapuolen paikallisen yhteyspisteen tai paikan päällä komennossa olevien poliisien antamia ohjeita, jos tällaisia ohjeita on saatavilla. Vastaanottava osapuoli vastaa virkamiesten toimista. Kohdassa noudatetaan samoja periaatteita kuin Schengenin sopimuksen ja Keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen

yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan (35/2014) määräyksissä aluevaltion lainsäädännön noudattamisesta. Myös Prüm-päätös ja ATLAS-päätös edellyttävät tätä. Lisäksi virkamiesten on toimittava myös kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

Kohdassa asetetaan osapuolen virkamiehille velvoite noudattaa vastaanottavan osapuolen lainsäädäntöä lähettävän osapuolen mukaisten valtuuksien rajoissa. Kohdassa ei määrätä toimivaltuuksien sisällöstä, joka määräytyy kansallisen lainsäädännön mukaan tai siitä, että toisen osapuolen poliisimies olisi toisen osapuolen lainsäädännössä tarkoitettu poliisimies. Näin ollen toimivaltuuksista tulee säätää kansallisessa lainsäädännössä erikseen.

Sopimuksen mukaisessa yhteistyössä on kyse poliisilain 9 luvun 9 §:ssä säädetystä kansainvälisestä oikeus- ja virka-avusta. Pykälän mukaan poliisin antamasta oikeus- ja virka-avusta vieraan valtion poliisille ja poliisin siltä saamasta oikeus- ja virka-avusta sekä vieraan valtion poliisimiehen oikeudesta käyttää suomalaisen poliisimiehen toimivaltuuksia on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tai Suomea velvoittavassa kansainvälisessä sopimuksessa sovitaan. Sopimuksessa on sovittu voimakeinojen käytöstä mutta ei muuten erikseen poliisin toimivaltuuksista. Poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 a §:n mukaan poliisimiehellä on kansainvälisiä tehtäviä suorittaessaan poliisilaissa tai muussa laissa säädettyt valtuudet. Suomen lähettämä poliisimies voisi siis käyttää niitä toimivaltuuksia, joihin hän on saanut koulutuksen.

Artiklan 2 kohdan mukaan toimivaltaisilla virkamiehillä on kansallisen lainsäädäntönsä mukaisten valtuuksiensa rajoissa sama oikeus käyttää voimakeinoja kuin vastaanottavan osapuolen virkamiehillä.

Poliisilain 2 luvun 17 §:ssä säädetään voimakeinojen käytöstä. Poliisimiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi, miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Poliisimiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjeluun siten kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään. Tällaisessa hätävarjelussa poliisimies toimii virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjeluun puolustettavuutta on otettava huomioon poliisimiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset. Sillä, joka poliisimiehen pyynnöstä tai tämän suostumuksella tilapäisesti avustaa poliisimiestä tilanteessa, jossa on välttämätöntä turvautua sivullisen apuun voimakeinojen käytössä erittäin tärkeän ja kiireellisen poliisin virkatehtävän suorittamisessa, on oikeus poliisimiehen ohjauksessa sellaisten voimakeinojen käyttämiseen, joihin poliisimies toimivaltansa nojalla hänet valtuuttaa.

Suomessa toimiva ruotsalainen poliisimies on oikeutettu käyttämään voimakeinoja enintään edellä mainitun mukaisesti.

Poliisin hallinnosta annetun lain 15 a §:n 2 momentin mukaan poliisimiehellä on kansainvälisiä tehtäviä suorittaessaan poliisilaissa tai muussa laissa säädetty valtuudet. Poliisimiehen toimivaltuudet eivät kuitenkaan voi ylittää niitä toimivaltuuksia, jotka Ruotsin valtio hänelle antaa. Virkamiehen toimivaltuudet toisen osapuolen alueella määräytyvät siten sen osapuolen lainsäädännön mukaan, jonka lainsäädäntö rajoittaa eniten niiden käyttöä. Tämä vastaa poliisilain 9 luvun 9 e §:n säännöstä poliisimiehen toimivaltuuksista kansainvälisen avun tilanteessa.

Pakkokeinojen osalta kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 15 ja 23 § sisältää edellytykset niiden käytölle vieraan valtion viranomaisen tekemän oikeusapupyynnön perusteella. Periaatteena on, että pakkokeinoja ei saa käyttää, jos se ei Suomen lain mukaan ole sallittua, jos pyynnön perusteena oleva teko on tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa. Säännökset ovat sopusoinnussa artiklan periaatteiden kanssa.

Lakiin esitetään otettavaksi säännös siitä, mitä pakkokeinoja ruotsalaiset poliisimiehet ovat oikeutettuja Suomen alueella käyttämään.

Sopimuksessa ei ole määräyksiä työtaturmista ja niiden korvaamisesta. Tämän johdosta lakiin esitetään säännöstä siitä, että suomalaiselle poliisimiehelle Ruotsin puolella sattuneen työtaturman korvaamisesta säädetään työtaturma- ja ammattitautilaissa (459/2015). Sovellettava laki olisi sama kuin kansallisissa tehtävissä.

7. artikla. *Aseet, ammuksiset ja muut varusteet.* Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuksen nojalla toisen osapuolen alueella toimivat toimivaltaiset virkamiehet voivat käyttää kansallisia univormujaan. He voivat kantaa sellaisia aseita, ammuksia ja varusteita kuin lähettävän osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaan on sallittua. Vastaanottava osapuoli voi kieltää lähettävän osapuolen virkamiehiä kuljettamasta tiettyjä aseita, ammuksia ja varusteita alueellaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan toimivaltaisilla virkamiehillä on kansallisen lainsäädäntönsä mukaisten valtuuksiensa rajoissa sama oikeus käyttää aseita, ammuksia ja varusteita kuin vastaanottavan osapuolen virkamiehillä.

Ampuma-aselain 17 §:ssä säädetään lain soveltamisalaa koskevista poikkeuksista. Pykälään esitetään lisättäväksi poliisiyhteistyösopimus. Esityksen mukaan ampuma-aselakia ei sovellettaisi sopimuksen nojalla Suomen alueella toimiville toisen jäsenvaltion toimivaltaisille virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa.

Artiklan 3 kohdan mukaan, jos osapuolen toimivaltaiset virkamiehet käyttävät sopimuksen nojalla toisen osapuolen alueella ajoneuvoja, heihin sovelletaan samoja tieliikennesääntöjä kuin vastaanottavan osapuolen virkamiehiin, mukaan lukien ajo- ja erityisoikeudet. Tieliikennelain (729/2028) 184 §:ssä säädetään poikkeuksesta velvollisuuteen noudattaa liikennesääntöjä, liikenteenohjauslaitteita ja ajoneuvon käyttöä koskevia säännöksiä muun muassa poliisitehtävää suoritettaessa.

Poliisilain 2 luvun 19 §:ssä säädetään ampuma-aseen käytöstä. Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

Pakkokeinolain 2 luvun 3 §:ssä säädetään voimakeinojen käytöstä. Rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään hätävarjelusta ja 6 §:ssä voimakeinojen käytöstä.

Rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä annetun lain 17 §:n 3 momentin mukaan Suomen alueella laissa tarkemmin säädellyin tavoin toimivalle toisen Euroopan unionin jäsenvaltion virkamiehelle voidaan antaa oikeus käyttää asetta, jos se on välttämätöntä

suoritettavan toiminnan luonteen vuoksi. Asetta on oikeus käyttää vain rikoslain 4 luvun 4 §:n mukaisessa hätävarjelutilanteessa.

Poliisilain 2 luvun 22 §:n mukaan Schengenin yleissopimuksen 41 artiklassa tarkoitettulla Schengenin säännöstöä soveltavan valtion toimivaltaisella virkamiehellä on oikeus maansa alueella verekseltä tai pakenemasta tavatun rikosentekijän takaa-ajoon Suomen alueella samoin kuin kiinniottoon ja turvallisuustarkastukseen Suomen alueella siten kuin Suomea velvoittavassa Schengenin säännöstössä määrätään. Edelleen pykälän mukaan oikeus voimakeinoin tapahtuvaan verekseltä tavatun tai pakenevan kiinniottoon on kuitenkin vain, jos kiinni otettava vastarintaa tekemällä koettaa välttää kiinnijoutumisen eikä suomalaisen toimivaltaisen virkamiehen apua kiinniottoon ole viipymättä saatavilla. Lisäksi voimakeinojen käytön edellytyksistä ja käytöstä on voimassa, mitä muualla poliisilaissa ja rikoslaissa säädetään.

Poliisiyhteistyösopimuksessa voimakeinojen käyttöä ei ole rajoitettu hätävarjelutilanteeseen. Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat kiireelliset tilanteet ovat tyypillisesti sellaisia, joissa voimakeinojen käyttöön voidaan joutua turvautumaan. Kyse on kiireellisistä tilanteista, joissa tavoite on sellaisen vakavan rikoksen torjuminen, johon liittyy ihmisen henkeä, terveyttä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vaara. Vieraan valtion virkamiehillä tulee tällöin olla oikeus voimakeinojen, mukaan lukien aseiden käyttöön.

8. artikla. Koulutus. Artikla sisältää yhteistyöhön osallistuvien virkamiesten koulutusta koskevia määräyksiä. Kummankin osapuolen vastuulla on varmistaa omien toimivaltaisten virkamiestensä osalta, että yhteistyöhön osallistuvilla virkamiehillä on tehtävään tarvittavat taidot, tiedot ja varusteet. Osapuolet toimivat yhteistyössä sovittaakseen yhteen ja järjestääkseen yhteistä koulutusta mahdollisuuksien mukaan.

Työnantaja vastaa siitä, että yhteistyöhön osallistuvilla poliisimiehillä on riittävät tiedot ja taidot tehtävien suorittamiseksi. Koska kyse on perusoikeusherkästä toiminnasta, riittävä koulutus on ehdoton edellytys toiminnan aloittamiselle. Koulutuksen tulee sisältää erityisesti Suomen ja Ruotsin lainsäädäntöön perehtymistä sekä kielikoulutusta.

9. artikla. Rikosoikeudellinen vastuu. Artikla sisältää velvoitteen, jonka mukaan toisen osapuolen alueella toimivaa toimivaltaista virkamiestä kohdellaan niin hänen siellä tekemiensä kuin häneen siellä kohdistuneidenkin rikosten osalta samalla tavoin kuin isäntäosapuolen virkamiehiä, kuitenkin samalla muut osapuolia sitovat sopimukset huomioon ottaen.

Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan rikoslain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan Suomen lakia. Tämä koskee myös ulkomaalaisen Suomessa tekemäksi epäiltyjä rikoksia. Tarkempia säännöksiä on kuitenkin siitä, milloin ulkomainen virkamies voi syyllistyä rikoslain 40 luvussa rangaistaviksi säädettyihin virkarikoksiin. Rikoslain 40 luvun 11 §:n 4 kohdan mukaan ulkomaisella virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, joka hoitaa julkista tehtävää vieraan valtion puolesta. Rikoslain 40 luvun 12 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaan ulkomaiseen virkamieheen sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, sen luvun 1–3 ja 14 §:ää ja saman momentin 2 kohdan mukaan 5 ja 7–10 §:ää, jos ulkomainen virkamies toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistehtävissä tai rikosten ennalta estämistehtävissä ja esitutkintatehtävissä. Kohdissa viitataan kattavasti rikoslain 40 luvun rangaistussäännöksiin, jotka voivat tulla sovellettavaksi myös poliisiyhteistyösopimuksen mukaisesti Suomessa toimivaan ruotsalaiseen virkamieheen. Suomessa tehtyjen ja rikoslaissa rangaistaviksi säädettyjen rikosten kohteina voivat olla myös ulkomaiset virkamiehet. Rikoslaissa on tarkempia säännöksiä siitä, milloin ulkomainen virkamies voi olla rikoslain 16 luvussa

rangaistavaksi säädetyn viranomaista vastaan tehdyn rikoksen kohteena. Mainitun luvun 20 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sovellettaessa luvun 1–3 tai 9 §:ää teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistehtävissä tai rikoksen ennalta estämistehtävissä tai esitutkintatehtävissä. Rikoslain 16 luvun 20 §:n 3 momentin mukaan sovellettaessa sen luvun 13 ja 14 §:ää rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu ulkomainen virkamies. Rikoslain 16 luvun 20 §:n 1–3 momentissa viitataan sen luvun rangaistussäännöksiin, jotka koskevat virkamiehen väkivaltaista vastustamista, virkamiehen vastustamista, haitantekoa virkamiehelle, virkavallan anastusta, lahjuksen antamista ja törkeää lahjuksen antamista ja jotka luvun rangaistussäännöksistä ovat merkityksellisiä juuri nyt kysymyksessä olevassa rajat ylittävässä toiminnassa.

Ulkomaiseen virkamieheen kohdistunutta rikosta koskeva erityissäännös on lisäksi rikoslain 21 luvun 18 §:ssä. Sen mukaan sovellettaessa luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohtaa rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu sellainen ulkomainen virkamies, joka toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkkailu-, takaa-ajo- tai esitutkintatehtävissä. Viitatus kohdan mukaan tekijä tuomitaan murhasta, jos tappo tehdään tappamalla virkamies hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi ja jos rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Suomen rikoslainsäädännössä ei ole säännöksiä, jotka estäisivät suomalaisen virkamiehen Ruotsissa tekemäksi epäillyn rikoksen käsittelemisen Ruotsin rikoslainsäädännön mukaisesti niin hänen ollessaan rikoksesta epäilty kuin rikoksen kohdekin.

Poliisin toimenpiteet ovat suurelta osin sellaisia, joihin ei ole mahdollista hakea muutosta valittamalla tai muita muutoksenhakekeinoja käyttäen. Poliisitoimet kohdistuvat usein yksityisiin näiden toimintaa rajoittavina tai estävinä. Poliisin toiminnasta voidaan kannella ylimmille laillisuusvalvojille (valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies) sekä poliisiorganisaation sisäisesti poliisilaitoksille tai Poliisihallitukselle.

Vieraan valtion viranomaisten on mahdollista jo nyt toimia ja käyttää julkista valtaa Suomen alueella, siten kun niistä on erikseen säädetty ja sovittu vieraan valtion kanssa. Laillisuusvalvonnassa ei juurikaan ole käsitelty sellaisia kanteluasioita, joissa arviointi olisi kohdistunut Suomen alueella toimivaan ulkomaiseen poliisimieheen. Poliisiyhteistyösopimuksen 6 artiklan mukaan isäntäosapuoli on vastuussa vieraan valtion virkamiesten toiminnasta. Kansalaisten oikeusturvan kannalta olisi yksinkertaisinta, että ruotsalaisen poliisimiehen toiminnasta voisi kannella samalla tavalla kuin suomalaisen poliisin toiminnasta. Tällöin perusteltua olisi, että näihin tilanteisiin liittyvät kantelut käsiteltäisiin Suomessa lähtökohtaisesti ylimpien laillisuusvalvojen toimesta. Ruotsin lainsäädännön mukaan Ruotsin oikeusasiamies ja oikeuskansleri ovat oikeutettuja valvomaan ruotsalaisia poliisimiehiä näiden toimiessa myös ulkomailla. Maiden viranomaisten välinen yhteistyö kanteluasian käsittelyssä olisi tärkeätä.

Ylimmillä laillisuusvalvojilla on valvontatehtävissään oikeus, mahdollisten salassapitomääräysten estämättä, saada tietoja ja asiakirjoja, jotka ovat tarpeen asian selvittämiseksi (laki valtioneuvoston oikeuskanslerista, 193/2000, 9 § ja laki eduskunnan oikeusasiamiehestä, 197/2002, 6 §). Sellaisia ovat esimerkiksi hälytysilmoitukset, rikosilmoitukset ja kuulustelukertomukset poliisia koskevissa vireillä olevissa asioissa. Koska

valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies ovat erityissyöttäjiä virkarikosasioissa, heillä on myös syyttäjille kuuluvat toimivaltuudet.

Laillisuusvalvojen oikeuteen saada muilta viranomaisilta virka-apua liittyy myös se, että laillisuusvalvojat voivat määrätä poliisin suorittamaan esitutinnan asiassa tai, jos esitutinnan toimittamiskynnys ei ole ylittynyt, poliisilain 6 luvussa säännellyn poliisitutinnan (laki valtioneuvoston oikeuskanslerista 5 a § ja laki eduskunnan oikeusasiamiehestä 8 §).

Virkavelvollisuuksien vastaisesta menettelystä saattaa virkamiehelle aiheutua rikosoikeudellinen vastuu, kurinpidollinen vastuu ja vahingonkorvausvastuu. Tämä koskee yhtä lailla poliisilain mukaisten toimivaltuuksien käyttöä kuin myös pakkokeinolain mukaisten toimivaltuuksien käyttöä.

10. artikla. *Palvelussuhde ja kurinpidollinen vastuu.* Artiklan mukaan toimivaltaisiin virkamiehiin, jotka toimivat toisen osapuolen alueella poliisiyhteistyösopimuksen perusteella, sovelletaan etenkin kurinpitosääntöjen osalta heidän omassa valtiossaan sovellettavaa työlaainsäädäntöä. Yhteistyöhön osallistuvien virkamiesten oman valtion viranomaiset tekevät päätökset näihin virkamiehiin liittyvästä kurinpidollisesta vastuusta.

Valtion virkamieslaissa säädetään yleisistä virkamiesoikeudellisista seuraamuksista, jos virkamies menettelee virkavelvollisuuksiensa vastaisesti tai laiminlyö niitä. Lain 24 §:n mukaan virkamiehelle, joka toimii vastoin virkavelvollisuuksiaan tai laiminlyö niitä, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Kysymyksessä ei ole varsinainen kurinpitoseuraamus, eikä sitä merkitä nimikirjaan. Jos virkamies uudelleen rikkoo tai laiminlyö virkavelvollisuuksiaan, aikaisempi varoitus voidaan ottaa huomioon harkittaessa irtisanomista tai virkasuhteen purkamista.

Poliisin hallinnosta annetun lain 15 i §:ssä säädetään poliisimiestä koskevasta kurinpitorangaistuksesta. Pykälän mukaan poliisimiehelle, joka toimii vastoin virkavelvollisuuksiaan tai laiminlyö niitä, voidaan määrätä kurinpitorangaistuksena virantoimituksesta erottaminen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi kuukaudeksi, jollei varoitusta ole pidettävä riittävänä.

11. artikla. *Siviilioikeudellinen vastuu.* Artiklan 1 kohdan mukaan, jos toimivaltaiset virkamiehet toimivat toisen osapuolen alueella tämän sopimuksen nojalla, heidän valtionsa on vastuussa heidän toimintansa aikana aiheuttamistaan vahingoista sen valtion lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella he toimivat.

Artiklan 2 kohdan mukaan osapuolen, jonka alueella vahinko on aiheutunut, on korvattava vahinko omien virkamiestensä aiheuttamiin vahinkoihin sovellettavien edellytysten mukaisesti.

Artiklan 3 kohdan mukaan osapuolen, jonka toimivaltaiset virkamiehet ovat aiheuttaneet vahinkoa toisen osapuolen alueella olevalle henkilölle, on korvattava toiselle osapuolelle täysimääräisesti toisen osapuolen uhrille tai korvaukseen oikeutetuille maksamat korvausmäärät.

Artiklasta seuraa, että Suomen valtio on vastuussa suomalaisten poliisimiesten Ruotsin alueella aiheuttamista vahingoista Ruotsin lainsäädännön mukaisesti ja vastaavasti Ruotsin valtio on vastuussa ruotsalaisten toimivaltaisten viranomaisten Suomen alueella aiheuttamista vahingoista Suomen lainsäädännön mukaisesti. Poliisilain 8 luvussa säädetään vahingonkorvauksesta. Virkavelvollisuuksien vastaisesta menettelystä tai laiminlyönnistä aiheutuvasta vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Artiklan määräykset vastaavat toisen lisäpöytäkirjan 22 artiklan määräyksiä sekä periaatteiltaan kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 25 b §:n sisältöä.

12. artikla. Kulut. Artiklan mukaan kumpikin osapuoli vastaa toimintakuluista, jotka sen toimivaltaisille virkamiehille aiheutuu poliisiyhteistyösopimuksen täytäntöönpanosta. Osapuolet voivat sopia myös muunlaisesta järjestelystä.

13. – 17. artikla. Riitojen ratkaiseminen, sopimuksen muuttaminen, suhde muihin kansainvälisiin sopimuksiin, sopimuksen irtisanominen ja voimaantulo. Artiklat sisältävät valtiosopimuksen tavanomaiset loppumääräykset sekä määräyksen sopimuksen täytäntöönpanon ja soveltamisen arvioinnista.

7 Lakiehdotusten säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdystä sopimuksesta

1 §. Sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattaminen. Pykälä sisältää säännöksen, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä selostetaan tarkemmin jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevassa jaksossa.

2 §. Työtaturma. Pykälässä säädettäisiin suomalaiselle poliisimiehelle Ruotsin alueella sattuneen työtaturman korvaamisesta. Sopimuksessa ei asiasta ole säädetty. Pykälän mukaan työtaturman korvaamisesta on voimassa, mitä työtaturma- ja ammattitautilaissa (459/2015) säädetään. Poliisimiehen työtaturmaturva olisi siten sama kuin Suomessa työskenneltäessä.

3 §. Toimivaltuudet. Pykälässä säädettäisiin Ruotsin poliisimiehen toimivaltuuksista Suomen alueella, kun kyse on rikosten ennalta estämisestä ja paljastamisesta.

Sopimuksen sanamuodon mukaan sopimus koskee myös esitutkintavaihetta (rikoksen tutkinta). Kuitenkin sopimuksesta käy esille, ettei varsinainen tarkoitus ole rikosten tutkinta vaan vakavan henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen estäminen ja torjuminen. Rikoksen varsinaisen tutkimisen hoitaisi isäntävaltion viranomaiset. Koska sopimuksen sanamuodon mukaan sopimusta voidaan soveltaa myös esitutkintaan, laissa on tarpeen selkiyttää, mitä poliisilain mukaisia toimivaltuuksia Ruotsin poliisimiehillä Suomen alueella on ja mitä pakkokeinoja he ovat oikeutettuja Suomessa käyttämään. Esitutkintalaki (805/2011), jota sinänsä sovelletaan esitutkintaan, ei käytännössä tule sopimuksessa tarkoitetuissa tilanteissa sovellettavaksi, sillä sopimus koskee vain ensitoimenpiteitä, joita rikospaikalle ehtinyt partio suorittaa. Varsinaisen esitutkinnan suorittaisivat suomalaiset viranomaiset.

Pykälän mukaan rikoksen ennalta estämisestä ja paljastamista varten ruotsalaisen poliisimiehen toimivaltuuksiin sovellettaisiin, mitä poliisilain 2 luvun 1–3, 6, 6 a, 7–11, 12, 13 – 15 sekä 20 §:issä säädetään. Pykälän mukaan ruotsalaisen poliisimiehen toimivaltuudet olisivat Suomen poliisimiehen valtuuksia suppeammat, koska kaikkia poliisilain 2 luvussa mainittuja poliisivaltuuksia ei tarvita sopimuksen mukaisessa toiminnassa.

Sopimuksessa määrätään voimakeinojen käytöstä ja aseiden, ammusten ja muiden varusteiden sekä ajoneuvojen käytöstä. Sopimuksen mukaan toimivaltaiset virkamiehet, jotka toimivat toisen osapuolen alueella voivat pitää hallussaan sellaisia aseita, ammuksia ja muita varusteita, joiden hallussapito sallitaan heille lähettävän osapuolen kansallisen lainsäädännön perusteella. Isäntäosapuoli voi kuitenkin kieltää lähettävän osapuolen virkamiehiä pitämästä hallussaan sen

alueella tiettyjä aseita, ammuksia ja muita varusteita. Sopimuksen mukaan toimivaltaisilla viranomaisilla on kansalliseen lainsäädäntöön perustuvien toimivaltuuksiensa rajoissa sama oikeus käyttää aseita, ammuksia ja muita varusteita kuin isäntöapuolen virkamiehillä. Suomen poliisilla on tällä hetkellä käytössä seuraavat voimankäyttövälineet: OC –sumutin, käsiraudat ja muut sidontavälineet, teleskooppipatukka, etälamautin, projektiililaukaisin, pistooli, konepistooli, kivääri, haulikko ja poliisikoira. Ennen poliisiyhteistyösopimuksen soveltamisen aloittamista maiden keskusviranomaiset voivat yhdessä laatia tarkkarajaisemman, hyväksytyjen voimankäyttövälineiden luettelon.

Poliisin ampuma-aseen käytöstä säädetään poliisilain 2 luvun 19 §:ssä. Pykälän mukaan ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti. Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää päällystään kuuluva poliisimies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista. Sopimuksen mukaiset tehtävät koskevat aina kiiretilanteita, joissa ihmisen henki tai terveys on vaarassa. Ampuma-aseen käyttö on viimesijainen keino eikä ruotsalaisen poliisimiehen oikeutta ampuma-aseen käyttämiseen ole syytä rajoittaa siitä, mitä suomalainen poliisimies voi vastaavassa tilanteessa tehdä. Ennen sopimuksen soveltamisen aloittamista yhteistyöhön osallistuvat poliisimiehet tulee kouluttaa, jotta he osaavat toimia toisessa valtiossa sen lainsäädännön mukaisesti. Koulutuksessa tulee käydä läpi myös johtovastuut ja toimintatavat, jotta ne ovat selviä yhteistyöhön osallistuvilla poliisimiehille. Kyseiset sopimuksen määräykset eivät edellytä täydentävää lainsäädäntöä vaan ovat sellaisenaan riittävän selkeät.

Poliisilain 2 luvun 1 §:ssä säädetään oikeudesta henkilöllisyyden selvittämiseen 2 §:ssä kiinniottamisesta henkilön suojaamiseksi. Poliisilain 2 luvun 3 §:ssä säädetään etsintäkuulutetun kiinniottamisesta. Poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni etsintäkuulutettu, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on vangittava tai otettava säilöön. Etsintäkuulutukset on tallennettu Schengenin tietojärjestelmään, johon sekä Suomen että Ruotsin viranomaisille on pääsy.

Poliisilain 2 luvun 6 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus päästä kotirauhan tai julkisrauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan tai tilaan tai muuhun paikkaan, johon ei ole yleistä pääsyä, taikka kulkuneuvon ja suorittaa siellä tietyissä tilanteissa etsintä. Luvun 6 a §:ssä säädetään sisäänpääsystä ja etsinnästä ampuma-aseiden väliaikaista haltuunottoa koskevan päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi.

Poliisilain 2 luvun 7 §:ssä säädetään toimenpiteiden suorittamisesta. Huone, säilytyspaikka tai muu vastaava toimenpiteen kohde saadaan tarvittaessa avata voimakeinoja käyttäen laissa tarkemmin määritellyissä tilanteissa.

Poliisilain 2 luvun 8 §:ssä säädetään paikan ja alueen eristämisestä ja 9 §:ssä väkijoukon hajottamisesta. Poliisilain 2 luvun 10 §:ssä säädetään poliisimiehen oikeudesta, tiettyjen laissa tarkemmin määriteltyjen edellytysten täytyessä, poistaa paikalta henkilö. Poliisilain 2 luvun 11 §:ssä säädetään kulkuneuvon pysäyttämisestä ja siirtämisestä.

Poliisilain 2 luvun 12 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja muun henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka

mukanaan olevissa tavaroissa sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisen taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Poliisilain 2 luvun 13 §:ssä säädetään turvallisuustarkastuksen suorittamisesta. Turvallisuustarkastus toimitetaan käsin tunnustelemalla, koulutettua koiraa käyttäen, metallinilmainsinta tai muuta vastaavaa teknistä laitetta käyttäen taikka muulla niihin rinnastettavalla tavalla.

Poliisilain 2 luvun 14 §:ssä säädetään vaarallisten esineiden ja aineiden haltuunotosta ja 15 §:ssä haltuun otetun omaisuuden käsittelystä. Jos ruotsalaiset virkamiehet ottavat poliisiyhteistyösopimuksen mukaisissa tilanteissa haltuun vaarallisia esineitä tai aineita, heidän on luovutettava ne paikalle saapuville ja johtovastuun ottaville Suomen poliisimiehille. Poliisilain 2 luvun 20 §:ssä säädetään sitomisesta.

4 §. Kiinniotto-oikeus. Lakiehdotuksen 4 – 8 §:ssä säädettäisiin rikosten selvittämisestä eli esitutkintavaiheesta. Pykälissä säädettäisiin ruotsalaisen poliisimiehen oikeudesta tiettyjen pakkokeinojen käyttöön.

Pykälässä säädettäisiin ruotsalaisen poliisimiehen oikeudesta ottaa henkilö kiinni Suomen alueella. Pykälän 1 momentin mukaan ruotsalainen poliisimies saisi rikoksen selvittämistä varten ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksesta epäillyn. Säännös vastaa pakkokeinolain 2 luvun 1 §:n 1 momenttia. Kyse olisi tilanteesta, jossa ruotsalaiset poliisimiehet ovat saapuneet rikospaikalle ennen Suomen viranomaisia ja kohtaavat rikospaikalla rikoksesta epäillyn. Ruotsalaisilla poliisimiehillä olisi tuolloin oikeus ottaa epäilty kiinni. Sama koskee tilannetta, jossa epäilty pakenee ja hänet otetaan kiinni. Tämän jälkeen ruotsalaiset poliisimiehet voivat pitää epäiltyä kiinni lähtökohtaisesti siihen asti, kunnes suomalaiset poliisimiehet saapuvat paikalle.

Pykälän 2 momentti sisältää viittauksen pakkokeinolain 2 luvun 4 §:än, jossa säädetään kiinniottamisesta ilmoittamisesta. Kiinni otetulle on viipymättä ilmoitettava kiinniottamisen syy.

5 §. Henkilöntarkastuksen suorittaminen. Pykälän 1 momentin mukaan ruotsalainen poliisimies saisi rikoksen selvittämistä varten suorittaa henkilöntarkastuksen sen tutkimiseksi, mitä tarkastettavalla on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa. Tarkastettavalta voi löytyä rikoksen selvittämisen kannalta tärkeää materiaalia, kuten esimerkiksi tekoväline. Pykälä vastaa pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Ruotsalaisella poliisimiehellä ei olisi oikeutta suorittaa pakkokeinoissa säädettyä henkilönkatsastusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin henkilöntarkastuksen edellytykseksi se, että tarkastettava henkilöä on syytä epäillä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Kohta vastaa pakkokeinolain 8 luvun 31 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat sellaiset vakavat rikokset, joihin liittyy ihmisen elämää, terveyttä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vaara. Kyseisistä rikoksista säädetty ankarin rangaistus on poikkeuksetta vähintään kuusi kuukautta vankeutta.

Pykälän 3 momentin mukaan henkilöntarkastuksen toimittamisesta olisi voimassa soveltuvien osin, mitä pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 1 momentissa säädetään. Pakkokeinolain kyseisen kohdan mukaan henkilöön kohdistuvasta etsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Poliisimies saa kuitenkin ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä toimittaa etsinnän, jonka tarkoituksena on sellaisen esineen takavarikoiminen, jota on voitu seurata tai jäljittää rikoksen tekemisestä verekseltään, jos etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyysden vuoksi välttämätöntä tai jos kyse on lain 9 luvun 2 §:n 1 momentissa

tarkoitettu henkilönkatsastuksesta. Ruotsalaisella poliisimiehellä ei kuitenkaan olisi oikeutta suorittaa pakkokeinolaissa säädettyä henkilönkatsastusta.

6 §. Paikanetsintä. Pykälässä säädettäisiin ruotsalaisen poliisimiehen oikeudesta paikanetsintään. Pykälässä viitataan pakkokeinolain 8 luvun 4 §:ään, jossa säädetään paikanetsinnän edellytyksistä. Paikanetsintä saadaan toimittaa esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyin edellytyksin ja 3 §:n 1 momentissa tarkoitettun henkilön löytämiseksi. Poliisiyhteistyösopimuksen mukaisissa tilanteissa käytännössä kyse voisi olla esimerkiksi epäillyn hallussa olevasta ajoneuvosta, joka ruotsalaisen poliisimiehen tulisi voida tutkia.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin paikkaan kohdistuvan etsinnän päättämisestä. Tältä osin on voimassa mitä pakkokeinolain 8 luvun 15 §:ssä säädetään. Pakkokeinolain kyseisen pykälän 1 momentin mukaan yleisestä kotietsinnästä ja paikanetsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Erityisestä kotietsinnästä ja etsintävaltuutetun määräämisestä päättää tuomioistuin. Pykälän 3 momentin mukaan poliisimies saa ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä toimittaa yleisen kotietsinnän tai paikanetsinnän henkilön löytämiseksi tai sellaisen esineen takavarikoimiseksi, jota on voitu seurata tai jäljittää rikoksen tekemisestä verekseltään. Poliisimies voi ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä toimittaa yleisen kotietsinnän ja paikanetsinnän myös silloin, kun etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyys vuoksi välttämätöntä.

Sopimuksen mukaiset tilanteet eli käytännössä hälytystehtävät ovat poliisille välitettäessä aina kiireellisiä, koska kyse on henkeen tai terveyteen kohdistuvasta uhasta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että tehtävään liittyvä koti- tai paikanetsintä olisi välttämättä kohteessa enää niin kiireellisesti suoritettava, että sen voisi tehdä poliisimiehen päätöksellä. Jos poliisi on esimerkiksi jo saanut kiinni epäillyn väkivallantekijän, ei kohteessa epäillyn käyttämään ajoneuvoon tehtävä paikanetsintä ole välttämättä niin kiireellisesti suoritettava, etteikö ruotsalainen toimivaltainen viranomaisena ehdittäisi kysyä siihen radiolla tai puhelimitse pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä ennen toimenpiteen aloittamista. Tämän vuoksi poliisiyhteistyösopimuksen tarkoittamissa tilanteissa on pääsääntönä se, että lupa etsintään tulee saada. Joskus taas etsintä saattaa olla niin kiireesti suoritettava, että lupaa ei ehditä kysyä vaan etsintä tehdään poliisimiehen päätöksellä.

7 §. Tutkimuspaikan tai -kohteen eristäminen. Pykälän mukaan Suomessa toimiva ruotsalainen poliisimies saisi rikoksen selvittämisen turvaamiseksi eristää tutkimuspaikan tai -kohteen siten kuin pakkokeinolain 9 luvun 1 §:ssä säädetään. Pakkokeinolain kyseisen pykälän mukaan rikoksen selvittämisen turvaamiseksi saadaan 1) sulkea rakennus tai huone; 2) kieltää pääsy tietyille alueille, pääsy tietyn tutkittavana olevan kohteen lähelle, esineen siirtäminen tai muu vastaava toimenpide. Tutkimuspaikan ja -kohteen eristämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä pakkokeinolain 7 luvussa säädetään takavarikosta.

8 §. Haltuunotto-oikeus takavarikoimista ja asiakirjan jäljentämistä varten. Pykälä sisältäisi viittauksen pakkokeinolain 7 luvun 8 §:ään. Ruotsalainen poliisimies saa rikoksesta epäillyn kiinnittämisen tai etsinnän yhteydessä ottaa haltuunsa esineen, omaisuuden tai asiakirjan takavarikoimista tai jäljentämistä varten ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräystäkin. Poliisimies saa tehdä sen ilman määräystä muissakin tapauksissa, jos asia ei siedä viivytystä.

9 §. Vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus. Pykälässä säädettäisiin ruotsalaisen poliisimiehen vaitiolovelvollisuudesta ja vaitiolo-oikeudesta. Asiasta ei ole säännöstä poliisiyhteistyösopimuksessa. Koska sopimuksen mukaisissa tehtävissä ruotsalainen

toimivaltainen viranomainen voi saada ei-julkista tietoa, on laissa tarpeen säätää viranomaisen vaitiolo-velvollisuudesta ja vaitiolo-oikeudesta. Pykälän mukaan ruotsalaisen toimivaltaisen viranomaisen suorittaessa Suomen alueella sopimuksen 3 tai 4 artiklassa tarkoitettua tehtävää hänen vaitiolo-velvollisuudesta ja vaitiolo-oikeudesta on voimassa mitä poliisilain 7 luvussa säädetään.

10 §. *Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattaminen* Pykälä sisältäisi säännöksen, jonka mukaan muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

11 §. *Muut tarkemmat määräykset*

Poliisiyhteistyösopimuksen mukaisia poliisitehtäviä tulisivat käytännössä hoitamaan vain sellaiset poliisimiehet, jotka vapaaehtoisesti ovat siihen sitoutuneet, ja jotka ovat osallistuneet tehtäviä vastaavaan koulutukseen. Työnantajan on kaikessa toiminnassa noudatettava työturvallisuutta koskevaa lainsäätöä. Näin ollen työnantajan on myös kyettävä aina arvioimaan, että tehtävään osoitettu henkilöstö pystyy kulloisenkin tehtävänsä osaamisensa ja varustuksensa sekä työnjohdollisten järjestelyjen perusteella turvallisesti hoitamaan.

Koska kyse on sopimuksen tehokkaan täytäntöönpanon ja henkilöstön työturvallisuuden kannalta keskeisestä seikasta, sisällytettäisiin ehdotettuun pykälään Poliisihallitusta velvoittava valtuus antaa asiaa koskeva hallinnollinen määräys. Määräyksessä voitaisiin tarkemmin määritellä sellaiset poliisiin operatiivisen toiminnan alaan kuuluvat seikat, joiden nojalla kulloinenkin työnjohto voisi osoittaa sopimuksen alaan kuuluvalla tehtävällä vapaaehtoisuuteen perustuvan koulutuksen saaneen, kyseiseen tehtävään ammattitaitoisena poliisipartiona, jolla on edellytykset suorittaa tehtävä työturvallisuudesta annettujen säännösten mukaisesti.

Valtuussäännöksellä ei luonnollisestikaan rajoitettaisi mahdollisten muiden tarkempien hallinnollisten määräysten antamista, mutta sillä asetettaisiin Poliisihallitukselle velvollisuus antaa tästä keskeisestä asiasta tarkemmat määräykset.

12 §. *Voimaantulo.* Pykälän mukaan lain voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Sopimuksen ja sen voimaansaattamislain voimaantuloa selostetaan jäljempänä 8 jaksossa.

7.2 Ampuma-aselaki

17 §. *Soveltamisalaa koskevat poikkeukset.* Ampuma-aselain 17 §:ssä säädetään lain soveltamisalaa koskevista poikkeuksista. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 kohta. Ampuma-aselakia ei sovellettaisi Suomen alueella toimiville ruotsalaisille poliisimiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisten vaarallisten ammusten siirtoon Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoon. Voimassa olevan pykälän 2 momentissa on jo useita vastaavia poikkeuksia, kuten Prümin sopimuksen nojalla tapahtuvan yhteistyön osalta sekä Prüm-päätöksen nojalla tapahtuvan yhteistyön osalta.

Ampuma-aselain 17 §:n 2 momentin 6 kohdan ruotsinkieliseen tekstiin tehtiin kielellisiä tarkistuksia.

8 Voimaantulo

Poliisiyhteistyösopimus tulee voimaan toiseksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on vastaanotettu jälkimmäinen osapuolten keskenään diplomaattiteitse

vaihtamista ilmoituksista, joilla ilmoitetaan, että tämän sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansalliset oikeudelliset vaatimukset on täytetty.

Poliisiyhteistyösopimuksen voimaansaattamislaki ja laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta ovat tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kun sopimus tulee voimaan.

9 Toimeenpano ja seuranta

Poliisiyhteistyösopimuksen 18 artikla sisältää määräyksen sopimuksen arvioinnista. Sen mukaan osapuolten keskusviranomaiset keskustelevat vuosittain sopimuksen perusteella toteutetuista toimenpiteistä. Viimeistään kahden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta osapuolet arvioivat sen täytäntöönpanoa ja soveltamista ja harkitsevat, onko sopimusta tarpeen muuttaa.

10 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

10.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan hyväksyminen vaaditaan myös tällaisen velvoitteen irtisanomiseen. Perustuslain 95 §:n 1 momentin mukaan valtiosopimuksen ja muun kansainvälisen velvoitteen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan lailla.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan määräys on luettava lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla tai jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on jo voimassa lain säännöksiä taikka siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (ks. esim. PeVL 6/2001 vp ja PeVL 48/2004 vp).

Poliisiyhteistyösopimus sisältää useita lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, jotka koskevat toimimista toisen valtion alueella ja viranomaisten toimivaltaa (3 – 7 artikla), rikosoikeudellista vastuuta (9 artikla) ja vahingonkorvausvastuuta (11 artikla). Sopimuksen hyväksyminen edellyttää eduskunnan myötävaikutusta.

10.2 Käsittelyjärjestys

Poliisiyhteistyösopimuksen määräykset Ruotsin poliisin toimivaltuuksista Suomessa ovat merkityksellisiä perustuslain 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun Suomen täysivaltaisuuden kannalta.

Perustuslakivaliokunta katsoi ennen uuden perustuslain voimaantuloa koskevassa tulkintakäytännössään, että julkisen vallan uskominen vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön toimielimelle oli hallitusmuodon 1 ja 2 §:n säännösten vastaista. Täysivaltaisuuden kannalta ongelmallisia olivat etenkin ne tilanteet, joissa vieraan valtion viranomaisille annettiin oikeus saapua Suomen alueelle ilman lupaa ja valtuudet puuttua perusoikeussäännösten

turvaamiin oikeuksiin ilman, että toimivaltuuksia voitaisiin käyttää vain yhteistoiminnassa suomalaisen viranomaisen kanssa (ks. PeVL 13/1998 vp, s. 7).

Uuden perustuslain 1 §:n 3 momentissa säädetään Suomen osallistumisesta kansainväliseen yhteistyöhön. Aiemmassa perustuslaissa ei ollut tällaista sääntelyä. Uudella säännöksellä on esitöiden mukaan tulkinnallista merkitystä arvioitaessa sitä, milloin kansainvälinen velvoite on ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuutta koskevien säännösten kanssa (PeVL 3/2001 vp, s. 3/II). Perustuslain täysivaltaisuussäännöksiä tulkittaessa on jo vakiintuneesti otettu huomioon Suomen jäsenyys useissa kansainvälisissä järjestöissä ja erityisesti Euroopan unionissa (HE 1/1998 vp, s. 71—72, PeVL 3/2001 vp, s. 3/II, PeVL 56/2006 vp, s. 2/II ja PeVL 1/2007 vp, s. 2/II, PeVM 9/2010 vp, s. 10/I ja PeVL 23/2017 vp, s. 4). Lähtökohdana on, että sellaiset kansainväliset velvoitteet, jotka ovat tavanomaisia nykyaikaisessa kansainvälisessä yhteistoiminnassa ja jotka vain vähäisessä määrin vaikuttavat valtion täysivaltaisuuteen, eivät ole sellaisenaan ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuutta koskevien säännösten kanssa (HE 1/1998 vp, s. 73/II ja PeVL 3/2001 vp, s. 3/II).

Edelleen valiokunnan mukaan perustuslain täysivaltaisuussäännösten tulkitseminen siitä lähtökohdasta, että Suomi on Euroopan unionin jäsen, on valiokunnan aiempien kantojen mukaisesti tarkoittanut sen seikan huomioon ottamista, että jäsenyys on merkinnyt nimenomaan täysivaltaisuuden rajoituksia julkisen vallan eri lohkoilla (PeVL 36/2006 vp, s. 5/I ja PeVL 1/2007 vp, s. 2—3). Käytännössä tulkinta on vaikuttanut siihen, että sellaisia velvoitteita, joilla on liittynyt Euroopan unioniin, on lähtökohtaisesti pidetty täysivaltaisuussäännösten kannalta ongelmatomina (ks. esim. PeVM 9/2010 vp, s. 10/I ja PeVL 3/2016 vp, s. 6).

Sopimuksessa on kyse Euroopan unionin kahden jäsenvaltion välisestä raja-alueen poliisiyhteistyöstä, jolla on kiinteä liittynyt Euroopan unioniin. Sopimuksessa on kyse sellaisesta Prüm-päätöksen 35 artiklan 2 kohdassa tarkoitettusta sopimuksesta, joka syventää tai laajentaa päätöksen tavoitteita. Edelleen sopimuksen tavoitteena on parantaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoa sekä rikosten ehkäisemistä, paljastamista ja tutkintaa raja-alueella. Sopimuksen mukaisella toiminnalla turvataan sellaisia keskeisiä perus- ja ihmisoikeuksia, kuten oikeus elämään ja oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Kyse on siten perustuslain 1 §:n 3 momentin tarkoittamassa mielessä tavanomaisesta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Perustuslakivaliokunta on täysivaltaisuusarviointia koskevassa käytännössään kiinnittänyt huomiota siihen, millä edellytyksillä ulkomaiset virkamiehet voivat tulla Suomeen. Poliisiyhteistyösopimuksessa määrätään sekä pyynnöstä että ilman pyyntöä toteutettavista toimenpiteistä. Siinä missä Suomen nimenomainen pyyntö tai suostumus on edellytyksenä tukenut sopimusmääräysten täysivaltaisuudenmukaisuutta (ks. esim. PeVL 9/2003 vp, s. 3, PeVL 56/2006 vp, s. 3, PeVL 1/2007 vp, s. 3 ja PeVL 9/2009 vp, s. 2), tällaisen edellytyksen puuttuminen ei kuitenkaan sinänsä ole ollut käsittelyjärjestyksen kannalta ratkaisevaa (ks. PeVL 56/2006 vp, s. 3). Poliisiyhteistyösopimuksen mukaan rajanylitys on lisäksi kytketty kiireellisiin tilanteisiin. Kiireellisyyttä on perusteltu sillä, että kyse on oltava riskistä, että ihmisen henkeä, terveyttä tai ruumiillista koskemattomuutta välittömästi uhkaava vaara toteutuu ennen kuin isäntäosapuolen virkamiehet saapuvat paikalle ja ryhtyvät toimiin.

Täysivaltaisuuden kannalta merkityksellisiä ovat myös apua antavien ulkomaisten virkamiesten toimivaltuuksia ja johtoa koskevat määräykset. Täysivaltaisuuden rajoituksia koskevassa perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on kiinnitetty huomiota toimivallan laatuun ja mahdollisuuden käyttää valtuuksia itsenäisesti (esim. PeVL 56/2006 vp, s. 3, PeVL 1/2007 vp, s. 3 ja PeVL 9/2009 vp, s. 2).

Sopimuksen nojalla Suomessa Enontekiön, Kolarin, Muonion, Pellon, Tornion ja Ylitornion kuntien alueella olevat ruotsalaiset virkamiehet noudattaisivat Suomen lainsäädäntöä. Ruotsalaisella virkamiehellä olisi 1. lakiehdotuksen mukaan rajoitetummat toimivaltuudet kuin suomalaisella poliisimiehellä. Toimivaltuudet on pyritty rajaamaan vain niihin, joita ruotsalaisen virkamiehen voidaan olettaa tarvitsevan hoitaessaan sopimuksen mukaisia tehtäviään Suomessa. Ruotsalaisella virkamiehellä olisi kansalliseen lainsäädäntöön perustuvien toimivaltuuksiensa rajoissa sama oikeus voimakeinojen, myös ampuma-aseiden, käyttöön kuin Suomen virkamiehillä. Ruotsalaiset virkamiehet olisivat myös samanlaisessa rikosoikeudellisessa virkavastuussa kuin suomalaiset virkamiehet.

Ruotsalaisten virkamiesten olisi noudatettava Suomen paikallisen yhteyspisteen tai kulloisellakin paikalla johtovastuussa olevien poliisivirkamiesten ohjeita, jos tällaisia ohjeita on käytettävissä. Valtionrajan ylittävien ruotsalaisten virkamiesten olisi viipymättä ilmoitettava rajanylityksestä isäntäosapuolen paikalliselle yhteyspisteelle. Suomen viranomaiset vahvistaisivat vastaanottaneensa ilmoituksen ja ryhtyisivät viipymättä tarvittaviin toimenpiteisiin torjuakseen vaaran ja ottaakseen operaation vastuulle.

Poliisiyhteistyösopimuksen 4 artiklan määräyksissä pyytämättä toteutettavista kiireellisistä toimenpiteistä on otettu mallia Prümin sopimuksen 25 artiklasta, joka saatettiin voimaan perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 56/2006 vp). Valiokunnan mukaan:

”Sopimuksen 25 artiklan perusteella toisen sopimusvaltion virkamiehet voivat ylittää valtion rajan ilman Suomen viranomaisten ennakkosuostumusta suorittaakseen rajan läheisyydessä väliaikaisia toimenpiteitä, joita tarvitaan torjumaan välitön vaara hengelle tai terveydelle. Virkamiesten on ilmoitettava Suomen viranomaisille välittömästi rajan ylittämisestä, jonka jälkeen vastuun toimenpiteestä on siirryttävä mahdollisimman pian Suomen viranomaisille. Rajanylittämisoikeus on kytketty kiireellisiin tilanteisiin. Lisäksi rajanylittävien virkamiesten on noudatettava Suomen lainsäädäntöä ja suomalaisten viranomaisten ohjeita. Järjestely ei ole ongelmallinen perustuslain täysivaltaisuussäännösten näkökulmasta (ks. PeVL 21/2003 vp, s. 3).”

Näiltä osin poliisiyhteistyösopimus sisältää Prümin sopimuksen 25 artiklan määräyksiin nähden vastaavan kaltaisia määräyksiä. Edelleen valiokunnan mukaan:

”Toisen sopimusvaltion virkamies saa sopimuksen 28 artiklan 2 kappaleen nojalla käyttää yhteisen operaation yhteydessä virka-asetta, ammuksia ja muita tarvittavia varusteita vain oikeutetussa itsensä tai toisen puolustamisessa. Tällaisena toimivallan määrittely on varsin väljä ja epämääräinen. Saksankielisen alkuperäistekstin mukaan kysymys on kuitenkin hätävarjelusta, joka Suomessa merkitsee viittausta rikoslain 4 luvun 4 §:ään. Tällainen sopimusmääräys ei ole perustuslain täysivaltaisuussääntelyn kannalta ongelmallinen.”

Toisin kuin Prümin sopimuksen 25 artiklassa, poliisiyhteistyösopimuksessa ruotsalaisen virkamiehen vastaavat voimankäyttöoikeudet eivät rajoittuisi rikoslain 4 luvun 4 §:ssä tarkoitettuun hätävarjeluun. Valiokunta ei ole lausunut käsillä olevassa esityksessä mainitun laajuisten voimankäyttövaltuuksien suhteesta täysivaltaisuussääntelyyn.

Poliisiyhteistyösopimuksen mukaisissa tehtävissä olisi kyse kiireellisistä poliisin hälytystehtävistä, joissa ihmisen henki tai terveys on vaarassa. Kyse olisi tilanteista, jotka voisivat olla vaarallisia paitsi rikoksen kohteeksi joutuneelle myös poliisille. Tällöin olisi

tärkeää, että poliisi tarvittaessa pystyisi käyttämään riittäviä voimakeinoja hengen ja terveyden suojaamiseksi. Tilanteessa, jossa Ruotsin viranomainen ylittäisi Suomen valtakunnan rajan ilman Suomen viranomaisen pyyntöä, kyse olisi aina sellaisesta kiireellisestä tilanteesta, jossa tulisi toimia nopeasti hengen ja terveyden suojaamiseksi ja jossa Suomen viranomainen ei olisi paikalla. Käytännössä tällaisissa tilanteissa vieraan valtion viranomainen pyrkisi keskeyttämään henkeä tai terveyttä uhkaavan tilanteen, ja toimenpiteiden keskiössä olisi rikoksen uhri.

Edellä on selostettu ruotsalaisen virkamiehen toimivaltuuksien käytölle hyväksyttäväksi ehdotetuista sopimuksesta ja säännöksistä johtuvia rajoituksia. Rajoitukset huomioon ottaen sopimuksen määräykset eivät ole hallituksen käsityksen mukaan ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäntelyn kanssa.

Koska sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsäädännön tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Hallitus pitää suotavana, että esitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

1. ponsi

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi raja-alueen poliisiyhteistyöstä Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä Torniossa 19.10.2021 tehdyn sopimuksen.

2. ponsi

Edellä esitetyn perusteella ja koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdystä sopimuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattaminen

Torniossa 19 päivänä lokakuuta 2021 Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Työtapaturma

Suomalaiselle poliisimiehelle Ruotsin alueella sattuneen työtapaturman korvaamiseen sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaisissa (459/2015) säädetään.

3 §

Toimivaltuudet

Ruotsalaisen poliisimiehen toimivaltuuksiin rikoksen ennalta estämistä ja paljastamista varten sovelletaan, mitä poliisilain (872/2011) 2 luvun 1–3, 6 ja 6 a, 7–11, 12, 13–15 sekä 20 §:ssä säädetään.

4 §

Kiinniotto-oikeus

Ruotsalainen poliisimies saa rikoksen selvittämistä varten ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksesta epäillyn.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun tilanteeseen sovelletaan myös, mitä pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 4 §:ssä säädetään kiinniottamisesta ilmoittamisesta.

5 §

Henkilöntarkastuksen suorittaminen

Ruotsalainen poliisimies saa rikoksen selvittämistä varten suorittaa henkilöntarkastuksen sen tutkimiseksi, mitä tarkastettavalla on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa.

Henkilöntarkastus saadaan tehdä sille, jota on syytä epäillä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta.

Henkilöntarkastuksen toimittamiseen sovelletaan, mitä pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 1 momentissa säädetään. Ruotsalaisella poliisimiehellä ei kuitenkaan ole oikeutta toimittaa henkilönkatsastusta.

6 §

Paikanetsintä

Ruotsalainen poliisimies saa rikoksen selvittämistä varten suorittaa paikanetsinnän pakkokeinolain 8 luvun 4 §:ssä säädettyjen edellytysten mukaisesti. Paikkaan kohdistuvan etsintään sovelletaan, mitä pakkokeinolain 8 luvun 15 §:ssä säädetään.

7 §

Tutkimuspaikan tai -kohteen eristäminen

Ruotsalainen poliisimies saa rikoksen selvittämisen turvaamiseksi eristää tutkimuspaikan tai -kohteen noudattaen, mitä pakkokeinolain 9 luvun 1 §:ssä säädetään.

8 §

Haltuunotto-oikeus takavarikoimista ja asiakirjan jäljentämistä varten

Ruotsalaisen poliisimiehen haltuunotto-oikeuteen esineen, omaisuuden tai asiakirjan takavarikoimista tai jäljentämistä varten sovelletaan, mitä pakkokeinolain 7 luvun 8 §:ssä säädetään.

9 §

Vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus

Ruotsalaisen poliisimiehen vaitiolovelvollisuuteen ja vaitiolo-oikeuteen sovelletaan, mitä poliisilain 7 luvussa säädetään.

10 §

Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattaminen

Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

11 §

Muut tarkemmat määräykset

Poliisihallitus antaa tarkemmat määräykset sen varmistamiseksi, että poliisilla on sen henkilöstölle annetun koulutuksen ja varustuksen sekä työnjohdollisten järjestelyjen johdosta

sopimuksessa edellytetty valmius suorittaa työturvallisuudesta annettujen säännösten mukaisesti sopimukseen alaan kuuluvat poliisin tehtävät.

12 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2.

Laki

ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 17 §:n 2 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1309/2022, ja
lisätään 17 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1209/2011, 423/2017 ja 1309/2022, uusi 7 kohta seuraavasti:

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei myöskään koske:

6) poliisilain (872/2011) 9 luvun 9 b §:n nojalla käynnistetyn kansainvälisen yhteistyön johdosta Suomen alueella toimiville vieraiden valtioiden virkamiehille taikka Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön palveluksessa oleville kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

7) Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdyn sopimuksen (SopS /) 3 ja 4 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville ruotsalaisille poliisimiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa.

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 30.11.2023

Pääministeri

Petteri Orpo

Sisäministeri Mari Rantanen

SOPIMUS SUOMEN TASAVALLAN HALLITUKSEN JA RUOTSIN KUNINGASKUNNAN HALLITUKSEN VÄLILLÄ RAJA-ALUEEN POLIISIYHTEISTYÖSTÄ

Suomen tasavallan hallitus ja Ruotsin kuningaskunnan hallitus (jäljempänä "osapuolet"), jotka

tahtovat tehdä yhteistyötä poliisiyhteistyön tehostamisessa, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä sekä rikosten ehkäisemisessä, paljastamisessa ja tutkinnassa,

ovat tietoisia siitä, että poliisiyhteistyö osapuolten välillä on jo nyt tiivistä ja tehokasta, erityisesti muun muassa yhteisoperaatioissa,

ovat tietoisia siitä, että tehokas tietojenvaihto ja tiivis operatiivinen yhteistyö osapuolten poliisiviranomaisten välillä ovat olennainen osa poliisin toimintaa ja rikosentorjuntaa ja että niitä olisi kehitettävä edelleen,

pitävät mielessä, että vaikka osapuolilla säilyykin vastuu oman alueensa yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta, kumpikin osapuoli voisi hyötyä tehostetusta vastavuoroisesta poliisiyhteistyöstä raja-alueella,

ottavat huomioon Euroopan unionin lainsäädännön, erityisesti Schengenin säännöstön, "Prümin päätökset" (neuvoston päätös 2008/615/YOS ja neuvoston päätös 2008/616/YOS) sekä ATLAS-yhteistyön (neuvoston päätös 2008/617/YOS),

ottavat huomioon rajat ylittävän rikollisuuden aiheuttamat uhat, jotka edellyttävät nykyistä tiiviimpää ja tehokkaampaa poliisiyhteistyötä ja uusia yhteistyön muotoja, ja

pyrkivät tehostamaan ja edelleen parantamaan osapuolten välistä yhteistyötä,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Sopimuksen tarkoitus ja soveltamisala

Tämän sopimuksen tarkoituksena on tehostaa osapuolten välistä poliisiyhteistyötä ja siten edelleen parantaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoa sekä rikosten ehkäisemistä, paljastamista ja tutkintaa.

Tässä sopimuksessa raja-alue tarkoittaa

– Suomen tasavallassa Enontekiön, Kolarin, Muonion, Pellon, Tornion ja Ylitornion kuntien aluetta

– Ruotsin kuningaskunnassa Haaparannan, Kiirunan, Pajalan ja Ylitornion kuntien aluetta.

Tätä sopimusta ei sovelleta erityistoimintayksiköiden antamaan apuun.

2 artikla

Keskusviranomaiset, toimivaltaiset virkamiehet ja paikalliset yhteyspisteet

Keskusviranomaiset ovat Suomen tasavallassa Poliisihallitus ja Ruotsin kuningaskunnassa Polismyndigheten.

Toimivaltaisia virkamiehiä ovat Suomen tasavallassa Suomen poliisin poliisivirkamiehet ja Ruotsin kuningaskunnassa Polismyndighetenin poliisivirkamiehet.

Keskusviranomaiset nimeävät paikalliset yhteyspisteet 3 ja 4 artiklassa määriteltyjä kiireellisiä toimenpiteitä varten. Keskusviranomaiset antavat toisilleen tiedot paikallisista yhteyspisteistä.

3 artikla

Pyynnöstä toteutettavat kiireelliset toimenpiteet

Osapuolen toimivaltaiset virkamiehet voivat isäntäosapuolen paikallisen yhteyspisteen pyynnöstä ylittää valtionrajan ja ryhtyä väliaikaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten ehkäisemiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi.

Tällainen pyyntö voidaan esittää, jos tarvitaan kiireellistä apua, jotta raja-alueella voidaan ryhtyä toimiin sellaisen vakavan rikoksen torjumiseksi, johon liittyy ihmisen elämää, terveyttä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaava vaara. Tähän sisältyvät muun muassa, mutta eivät kuitenkaan yksinomaan, raiskaus, ryöstö, törkeä pahoinpitely, henkirikokset ja terrorismirikokset sekä tilanteet, joissa virkamieheen kohdistuu vakava uhka.

Pyyntö voidaan esittää suullisesti tai kirjallisesti millä tahansa käytettävissä olevalla teknisellä keinolla, ja siinä on mahdollisuuksien mukaan yksilöitävä toteutettavat väliaikaiset toimenpiteet. Pyynnön vastaanottavan osapuolen paikallinen yhteyspiste voi hyväksyä tai evätä pyynnön tai mahdollisuuksien mukaan ehdottaa sen sijaan muunlaista apua.

Jos pyyntö hyväksytään, isäntäosapuoli ryhtyy viipymättä tarvittaviin toimenpiteisiin torjuakseen pyynnön perusteena olleen tilanteen ja ottaakseen operaation vastuulleen.

Valtionrajan ylittävät toimivaltaiset virkamiehet voivat toimia itsenäisesti, kunnes isäntäosapuolen virkamiehet saapuvat paikalle. Sen jälkeen he voivat avustaa isäntäosapuolen virkamiehiä näiden johdolla ja pääsääntöisesti näiden läsnä ollessa. Valtionrajan ylittävien toimivaltaisten virkamiesten on mahdollisimman pian ilmoitettava toteuttamistaan väliaikaisista toimenpiteistä.

4 artikla

Pyytämättä toteutettavat kiireelliset toimenpiteet

Kiireellisissä tilanteissa osapuolen toimivaltaiset virkamiehet voivat ilman isäntäosapuolen esittämää pyyntöä ylittää valtionrajan ja ryhtyä raja-alueella sellaisiin väliaikaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen ihmisen henkeä, terveyttä tai ruumiillista

koskemattomuutta välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tätä sovelletaan vain, jos on olemassa riski, että vaara toteutuu ennen kuin isäntäosapuolen virkamiehet saapuvat paikalle ja ryhtyvät toimiin.

Valtionrajan ylittävien toimivaltaisten virkamiesten on viipymättä ilmoitettava rajanylityksestä isäntäosapuolen paikalliselle yhteyspisteelle. Isäntäosapuoli vahvistaa vastaanottaneensa ilmoituksen ja ryhtyy viipymättä tarvittaviin toimenpiteisiin torjuakseen vaaran ja ottaakseen operaation vastuulleen.

Valtionrajan ylittävät toimivaltaiset virkamiehet voivat toimia itsenäisesti, kunnes isäntäosapuolen virkamiehet saapuvat paikalle. Sen jälkeen he voivat avustaa isäntäosapuolen virkamiehiä näiden johdolla ja pääsääntöisesti näiden läsnä ollessa. Valtionrajan ylittävien toimivaltaisten virkamiesten on mahdollisimman pian ilmoitettava toteuttamistaan väliaikaisista toimenpiteistä.

5 artikla

Valtionrajat ylittävä valvonta ja välitön taka-ajo

Valtionrajat ylittävään valvontaan ja välittömään taka-ajoon sovelletaan Schengenin säännösten säännöksiä ja määräyksiä. Selvyyden vuoksi sovitaan, että maarajat ylittävä välitön taka-ajo sisältää joki- ja järvirajat ylittävän välittömän taka-ajon.

6 artikla

Johtaminen ja toimivaltuudet

Toimivaltaisten virkamiesten, jotka toimivat toisen osapuolen alueella tämän sopimuksen perusteella, on toimittava isäntäosapuolen lainsäädäntöä noudattaen ja kansalliseen lainsäädäntönsä perustuvien toimivaltuuksiensa rajoissa. Heidän on noudatettava isäntäosapuolen paikallisen yhteyspisteen tai kulloisellakin paikalla johtovastuussa olevien poliisivirkamiesten ohjeita, jos tällaisia ohjeita on käytettävissä. Isäntäosapuoli on vastuussa virkamiesten toimista.

Toimivaltaisilla virkamiehillä on kansalliseen lainsäädäntönsä perustuvien toimivaltuuksiensa rajoissa sama oikeus voimankäyttöön kuin isäntäosapuolen virkamiehillä.

7 artikla

Aseet, ammuksiset ja muut varusteet

Toimivaltaiset virkamiehet, jotka toimivat toisen osapuolen alueella tämän sopimuksen perusteella, voivat käyttää kansallista virkapukuaan. He voivat pitää hallussaan sellaisia aseita, ammuksia ja muita varusteita, joiden hallussapito sallitaan heille lähettävän osapuolen kansallisen lainsäädännön perusteella. Isäntäosapuoli voi kieltää lähettävän osapuolen virkamiehiä pitämästä hallussaan isäntäosapuolen alueella tiettyjä aseita, ammuksia ja muita varusteita.

Toimivaltaisilla virkamiehillä on kansalliseen lainsäädäntönsä perustuvien toimivaltuuksiensa rajoissa sama oikeus käyttää aseita, ammuksia ja muita varusteita kuin isäntäosapuolen virkamiehillä.

Jos osapuolen toimivaltaiset virkamiehet käyttävät ajoneuvoja toimiessaan tämän sopimuksen perusteella toisen osapuolen alueella, heitä koskevat tienkäyttöoikeus ja erioikeudet mukaan lukien samat liikennesäännöt kuin isäntäosapuolen virkamiehiä.

8 artikla

Koulutus

Kummankin osapuolen vastuulla on varmistaa omien toimivaltaisten virkamiestensä osalta, että yhteistyöhön osallistuvilla virkamiehillä on tehtävään tarvittavat taidot, tiedot ja varusteet.

Osapuolet toimivat yhteistyössä sovittaakseen yhteen ja järjestääkseen yhteistä koulutusta mahdollisuuksien mukaan. Osapuolet tukevat toisiaan saattamaan käyttöön asianmukaista koulutusaineistoa, joka käsittelee tämän sopimuksen kannalta olennaista kansallista lainsäädäntöä.

9 artikla

Rikosoikeudellinen vastuu

Toimivaltaisia virkamiehiä, jotka toimivat toisen osapuolen alueella tämän sopimuksen perusteella, kohdellaan heidän tekemiensä tai heihin kohdistettujen rikosten suhteen samalla tavoin kuin isäntäosapuolen virkamiehiä, jollei muussa osapuolia sitovassa sopimuksessa toisin määrätä.

10 artikla

Palvelussuhde ja kurinpidollinen vastuu

Toimivaltaisiin virkamiehiin, jotka toimivat toisen osapuolen alueella tämän sopimuksen perusteella, sovelletaan etenkin kurinpitösääntöjen osalta heidän omassa valtiossaan sovellettavia työlainsäädännön säännöksiä.

Yhteistyöhön osallistuvien virkamiesten oman valtion viranomaiset tekevät päätökset näihin virkamiehiin liittyvästä kurinpidollisesta vastuusta.

11 artikla

Siviilioikeudellinen vastuu

Kun toimivaltaiset virkamiehet toimivat toisen osapuolen alueella tämän sopimuksen perusteella, heidät lähettänyt valtio on vastuussa heidän toimintansa aikana aiheuttamastaan vahingosta sen valtion lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella he toimivat.

Se osapuoli, jonka alueella vahinko on aiheutettu, korvaa vahingon niiden edellytysten mukaisesti, joita sovelletaan sen omien virkamiesten aiheuttamaan vahinkoon.

Se osapuoli, jonka toimivaltaiset virkamiehet ovat aiheuttaneet vahinkoa jollekulle toisen osapuolen alueella, hyvittää tälle osapuolelle täysimääräisesti ne korvausmäärät, jotka tämä osapuoli on maksanut uhreille tai heidän oikeudenomistajilleen.

12 artikla

Kulut

Kumpikin osapuoli vastaa toimintakuluista, jotka sen toimivaltaisille virkamiehille aiheutuu tämän sopimuksen täytäntöönpanosta. Erityistapauksissa osapuolet voivat sopia muunlaisista järjestelyistä.

13 artikla

Riitojen ratkaiseminen

Tämän sopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevat riidat ratkaistaan osapuolten välisillä neuvotteluilla.

14 artikla

Sopimuksen muuttaminen

Tätä sopimusta voidaan muuttaa jommankumman osapuolen kirjallisesta ehdotuksesta.

Ehdotetut muutokset hyväksytään, jos osapuolet niin sopivat, ja ne tulevat voimaan toiseksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on vastaanotettu jälkimmäinen osapuolten keskenään vaihtamista nooteista, joilla ilmoitetaan, että näiden muutosten voimaan saattamiseksi tarvittavat kansalliset toimenpiteet on saatettu päätökseen.

15 artikla

Suhde muihin kansainvälisiin sopimuksiin

Tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan ainoastaan siltä osin kuin ne ovat sopusoinnussa Euroopan unionin oikeuden kanssa. Tämä sopimus ei vaikuta sellaisten olemassa olevien kansainvälisten sopimusten soveltamiseen, jotka on tehty osapuolten välillä tai kolmannen maan kanssa.

16 artikla

Sopimuksen irtisanominen

Osapuoli voi irtisanoa tämä sopimuksen ilmoittamalla asiasta kirjallisesti toiselle osapuolelle. Irtisanominen tulee voimaan kolmen kuukauden kuluttua ilmoituksesta.

17 artikla

Voimaantulo

Tämä sopimus tulee voimaan toiseksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on vastaanotettu jälkimmäinen osapuolten keskenään diplomaattiteitse vaihtamista ilmoituksista, joilla ilmoitetaan, että tämän sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansalliset oikeudelliset vaatimukset on täytetty.

18 artikla

Arviointi

Keskusviranomaiset keskustelevat vuosittain tämän sopimuksen perusteella toteutetuista toimenpiteistä. Viimeistään kahden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta osapuolet arvioivat sen täytäntöönpanoa ja soveltamista ja harkitsevat, onko sopimusta tarpeen muuttaa.

Tehty Torniossa 19 päivänä lokakuuta 2021 kahtena kappaleena suomen ja ruotsin kielellä, molempien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset.

Suomen tasavallan hallituksen
puolesta

Ruotsin kuningaskunnan hallituksen
puolesta

Laki

ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 17 §:n 2 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1309/2022, ja lisätään 17 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1209/2011, 423/2017 ja 1309/2022, uusi 7 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei myöskään koske:

Tämä laki ei myöskään koske:

6) poliisilain (872/2011) 9 luvun 9 b §:n nojalla käynnistetyn kansainvälisen yhteistyön johdosta Suomen alueella toimiville vieraiden valtioiden virkamiehille taikka Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön palveluksessa oleville kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa.

6) poliisilain (872/2011) 9 luvun 9 b §:n nojalla käynnistetyn kansainvälisen yhteistyön johdosta Suomen alueella toimiville vieraiden valtioiden virkamiehille taikka Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön palveluksessa oleville kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

7) Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdyn sopimuksen (SopS /) 3 ja 4 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville ruotsalaisille poliisimiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa.

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.
